PODPIS ZAUFANY
PRZEMYSŁAW
FABJAŃSKI
26.10.2026 13:02:39 GMT+1
Dokument podpisany elektronicznie
podpisem zaufanym

INSTRUKCJA BEZPIECZEŃSTWA W UNIWERSYTECKIM I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM IM. JULIUSZA SŁ W CHORZOWIE

Rozdział I. Bezpieczeństwo fizyczne w szkole

Zapewnienie bezpieczeństwa należy do najważniejszych obowiązków dyrektora, wicedyrektorów, nauczycieli, specjalistów i opiekunów.

1. Zagrożenia zewnętrzne i procedury reagowania w przypadku wystąpienia zagrożenia.

1.1. Informacje ogólne.

Do najczęściej występujących zewnętrznych zagrożeń fizycznych należą: wybuch pożaru, podejrzenie podłożenia ładunku wybuchowego, otrzymanie podejrzanej przesyłki, wtargnięcie terrorysty do szkoły, zagrożenie skażeniem niebezpiecznymi środkami chemicznymi lub biologicznymi, atak, epidemia i kataklizm.

Alarm lokalny w szkole ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa w razie zagrożenia życia i zdrowia uczniów przebywających na terenie szkoły. Tylko w przypadku, gdy nastąpiło bezpośrednie zagrożenie życia, nauczyciel sam podejmuje decyzję o ewakuacji, nie czekając na ogłoszenie alarmu. Najważniejszym działaniem, jakie należy podjąć w przypadku stwierdzenia zagrożenia, jest jak najszybsze powiadomienie o niebezpieczeństwie wszystkich osób znajdujących się w strefie zagrożenia i natychmiastowe podjęcie działań mających na celu ratowanie zdrowia i życia osób zagrożonych. W tym celu należy wykorzystać sygnał alarmu lokalnego:

- trzyminutowy dźwięk modulowany, połączony z komunikatem głosowym o zagrożeniu,
- trzyminutowy dźwięk ciągły (jednostajny), połączony z komunikatem głosowym o odwołaniu alarmu.

1.2. Telefoniczne numery kontaktowe:

• europejski telefon alarmowy (obowiązujący na obszarze Unii Europejskiej) 112;
• policja 997;
• straż pożarna 998;
• pogotowie ratunkowe 999;
• pogotowie energetyczne 991;
• pogotowie gazowe 992;
• pogotowie ciepłownicze 993;
• pogotowie wodno-kanalizacyjne 994;
• Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego w Katowicach 987 lub 32 256 56 01;
• Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego w Chorzowie 32 416 59 87;
• Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe 985 lub 601100300;
• Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe 984 lub 601100100;
• infolinia policji (połączenie bezpłatne) 800 120 226.

1.3. Procedura zgłoszenia.

1. Po zgłoszeniu się dyżurnego operatora danej służby podanie następujących informacji:
• rodzaj stwierdzonego zagrożenia;
• nazwa i adres szkoły;
• imię i nazwisko oraz pełniona funkcję;
• telefon kontaktowy;
• zrealizowane dotąd działania w reakcji na zagrożenie.

2. Potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia i zapisanie danych przyjmującego zgłoszenie.

3. Najważniejsze zasady, o których powinien pamiętać każdy uczeń i przestrzegać ich od chwili ogłoszenia w szkole alarmu:

- wykonywanie poleceń nauczyciela,
- zachowanie spokoju,
- udanie się wraz z klasą na miejsce zbiórki drogą wskazywaną przez nauczyciela,
- pomoc osobom słabszym,
- nielekceważanie zagrożenia nawet wówczas, gdy nie jest ono bezpośrednie.

4. Bezpieczna ewakuacja osób z niepełnosprawnością.

W przypadku osób z niepełnosprawnością bezpieczna ewakuacja powinna uwzględniać rodzaj oraz stopień niepełnosprawności, wiek wychowanków i ewentualne wykorzystanie na potrzeby ewakuacji pomocy ze strony innych osób (pracowników, uczniów). Aby ułatwić ewakuację osób z niepełnosprawnościami, należy:

- sporządzić listę uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności.
- spróbować rozplanować zajęcia klas, w których uczą się osoby z niepełnosprawnością, w taki sposób, by nie musiały one przemieszczać się pomiędzy piętrami budynku.
- przystosować drogi ewakuacyjne do poruszania się osób z niepełno sprawnościami.
- wyznaczyć opiekunów osób z niepełnosprawnością na czas ewakuacji.
- w miarę możliwości wcześniej przeszkolić opiekunów osób z niepełnosprawnością w zakresie technik ewakuacji.

5. Przykłady technik ewakuacji osób z niepełnosprawnościami:

- wykorzystanie krzesełka lub wózka inwalidzkiego – ratownicy umieszczają na nim osobę wymagającą pomocy, a następnie chwytają za nóżki oraz oparcie
- chwyt strażacki – ratownik przekłada swoją rękę między nogami osoby ratowanej, zaciskając ją na nadgarstku zwisającej ręki ratowanego, ratowanego kładzie sobie na barkach.
- chwyt kończynowy – jeden ratownik staje za głową ratowanego i chwyta go pod pachy, drugi ratownik jest odwrócony do ratowanego plecami i chwyta go pod kolana.
- chwyt „na barana” – ratowany znajduje się na plecach ratownika, który podtrzymuje go obiema rękami za uda.
- chwyt kołyskowy – klasyczny sposób przenoszenia małych dzieci.
- wykorzystanie koca lub innego podobnego rozmiarami materiału – koc owija się wokół rąk i głowy.
- ratowanie w sposób umożliwiający ciągnięcie osoby ratowanej po płaskiej, równej powierzchni (szczególnie przydatne przy ewakuacji osób o dużej masie ciała, nieprzytomnych oraz w przestrzeni zadymionej, gdzie nie ma możliwości przyjęcia postawy wyprostowanej).

6. Obowiązki pracowników szkoły:

- zapoznanie się z czynnościami realizowanymi w trakcie uruchamiania procedury;
- branie udziału w szkoleniach z zakresu stosowania procedury;
- posiadanie listy numerów telefonu osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury;
- znajomość własnych zadań w przypadku uruchomienia procedury;
- szkolenie uczniów w zakresie działań prowadzonych w ramach procedury;
- stosowanie się do poleceń osoby zarządzającej sytuacją trudną lub kryzysową;
- znajomość sygnału uruchamiającego procedurę;

- posiadanie listy numerów telefonu osób odpowiedzialnych za uruchomienie procedury i koordynację ewakuacji osób niepełnosprawnych;
- znajomość miejsca ewakuacji.

1.4. Pożar w szkole. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole i placówce oświatowej.

Zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole/placówce oświatowej:

1. O ewakuacji decyduje dyrektor lub osoba przez niego wyznaczona, który po otrzymaniu meldunku od nauczyciela lub innej osoby zgłaszającej zagrożenie oraz rozpoznaniu sytuacji podejmuje decyzję o zawiadomieniu służb (policja, straż pożarna) i ogłoszeniu alarmu.
2. W sytuacji braku prądu sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego, z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.
3. Niezbędne jest wezwanie odpowiednich służb drogą telefoniczną.
4. Wszystkie działania od tej chwili mają prowadzić do jak najszybszej ewakuacji wszystkich osób znajdujących się na terenie szkoły. Wszyscy powinni bezwzględnie podporządkować się poleceniom osób funkcyjnych. W przypadku uczniów taką osobą jest nauczyciel, z którym w danym momencie mają zajęcia.
5. Akcją kieruje Dyrektor (Wicedyrektor).
6. Uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego.
8. Należy poruszać się po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych.
9. Nauczyciele i uczniowie, którzy mają lekcje na wyższych kondygnacjach, schodzą po stwierdzeniu, że uczniowie z niższych kondygnacji opuścili już budynek i drogi ewakuacyjne są wolne.
11. Po opuszczeniu budynku uczniowie wraz z nauczycielem udają się na miejsce zbiórki.
12. Jeżeli alarm zostaje ogłoszony w czasie przerwy, uczniowie natychmiast udają się (jeżeli tylko nie zagraża to ich bezpieczeństwu) pod salę, w której mają mieć zajęcia i stamtąd pod opieką nauczyciela przemieszczają się tak, jak to opisano wyżej.
13. Zbiórka na placu alarmowym służy sprawdzeniu obecności uczniów klas i ustaleniu liczby osób nieobecnych. Jest to bardzo istotne dla prowadzenia przez wezwane służby akcji ratunkowej.
14. Oczekiwanie na sygnał zakończenia alarmu.

1.5. Alarm lokalny. Ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy – zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu w szkole i placówce oświatowej.

Głównym celem procedury jest natychmiastowe przemieszczenie uczniów i personelu do bezpiecznych, wyznaczonych stref wewnątrz budynku (punktu schronienia) bez wychodzenia na otwartą przestrzeń.

Zasady postępowania po ogłoszeniu alarmu lokalnego w szkole/placówce oświatowej:

1. O ewakuacji decyduje dyrektor, który po otrzymaniu informacji o zagrożenie (np. syreny alarmowe, Alert RCB) podejmuje decyzję o ogłoszeniu alarmu.
2. Akcją kieruje Dyrektor (Wicedyrektor).
3. W sytuacji braku prądu sygnał alarmowy może być ogłaszany za pomocą gwizdka lub dzwonka ręcznego, z jednoczesnym komunikatem słownym podawanym przez osoby ogłaszające alarm. Jest to sygnał do natychmiastowego działania dla wszystkich pracowników szkoły oraz bezwzględnego wykonywania poleceń nauczycieli przez uczniów.

4. Za monitorowanie ostrzeżeń (syreny miejskie, komunikaty RCB) odpowiada dyrekcja. Wyznaczony pracownik natychmiast wysyła masowy komunikat do rodziców przez e-dziennik o rozpoczęciu procedury kryzysowej.
5. Nauczyciel natychmiast przerywa lekcję.
6. Nauczyciel nakazuje uczniom pozostawienie wszystkich rzeczy osobistych (plecaków, kurtek) w klasie, aby nie opóźniać ewakuacji i uniknąć tłoku.
7. Uczniowie na polecenie nauczyciela ustawiają się w szeregu i w sposób zorganizowany kierują się do wskazanego wyjścia ewakuacyjnego.
8. Należy poruszać się po prawej stronie korytarzy i klatek schodowych, wykonując polecenia osób funkcyjnych.
9. Nauczyciele i uczniowie, którzy mają lekcje na wyższych kondygnacjach, schodzą po stwierdzeniu, że uczniowie z niższych kondygnacji opuścili już budynek i drogi ewakuacyjne są wolne.
10. Wszystkie napotkane tam osoby są niezwłocznie kierowane do najbliższego punktu schronienia - sali gimnastycznej.
11. Wyznaczeni pracownicy szkoły sprawdzają tzw. części wspólne: toalety, korytarze i szatnie.
12. Po przejściu do wyznaczonego miejsca nauczyciel weryfikuje obecność wszystkich uczniów i składa meldunek dyrektorowi lub koordynatorowi.
13. Uczniowie i personel pozostają w punkcie schronienia aż do oficjalnego odwołania alarmu.

Kluczowe zasady bezpieczeństwa:

- Zakaz opuszczania budynku - zasadą nadrzędną jest pozostanie wewnątrz placówki. Przemieszczanie dzieci przez otwartą przestrzeń na zewnątrz jest kategorycznie zabronione (wyjątkiem jest sytuacja, gdy sam budynek grozi zawaleniem lub pożarem);
- Kategoryczny zakaz opuszczania szkoły przez uczniów **–** nawet w obecności rodziców. Rodzice nie powinni przyjeżdżać pod szkołę ani gromadzić się przed nią, ponieważ generuje to paraliż komunikacyjny i blokuje dojazd służbom ratunkowym;
- Zasada „dwóch ścian": W budynkach, które nie posiadają profesjonalnych schronów lub podpiwniczeń, jako strefy schronienia wyznacza się wewnętrzne korytarze. Muszą być one oddzielone od podwórka lub ulicy minimum dwiema barierami – ścianą zewnętrzną budynku oraz ścianą działową sali lekcyjnej;
- Oznakowanie i zaopatrzenie: Punkty schronienia muszą być oznaczone specjalną zieloną tabliczką z białym napisem **„PUNKT SCHRONIENIA"** w prawym górnym rogu drzwi;
- Pomieszczenia te muszą posiadać zapasy wody, apteczki, środki higieniczne, oświetlenie awaryjne (latarki) oraz radio z własnym źródłem zasilania.

1.6. Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły. Postępowanie nauczyciela w przypadku wtargnięcia napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który atakuje osoby znajdujące się na korytarzu i w salach lekcyjnych (tzw. aktywnego strzelca).

1. Jeżeli nie miałeś szansy na ucieczkę, ukryj się, zamknij drzwi na klucz (zabarykaduj się) – szybkie zamknięcie drzwi może uniemożliwić napastnikowi wejście do pomieszczenia.
2. Wycisz i uspokój uczniów – wszelkie dźwięki wydostające się z sal lekcyjnych mogą przyciągnąć uwagę i sprowokować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali lekcyjnej przez drzwi czy ścianę.
3. Zaopiekuj się uczniami ze SPE i uczniami, którzy potrzebują pomocy – zwróć szczególną uwagę na uczniów, którzy specyficznie reagują na stres i mogą mieć problemy z opanowaniem emocji.
4. Każ bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony – niespodziewane sygnały telefonów
mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń i zachęcić napastnika do wejścia.
5. Poinformuj policję, wysyłając informację tekstową SMS o zaistniałej sytuacji – w przypadku wtargnięcia napastnika do szkoły niezbędne jest natychmiastowe przekazanie informacji policji.

6. Zasłoń okno, zgaś światło – należy zaciemnić salę, aby utrudnić obserwowanie osób zabarykadowanych w salach lekcyjnych przez osoby współpracujące z napastnikami, a znajdujące się na zewnątrz budynku.
7. Nie przemieszczaj się – przemieszczanie się powoduje hałas lub powstanie cienia, który może zostać zauważony przez napastników.
8. Stań poniżej linii okien, zejdź ze światła drzwi – przebywanie w świetle drzwi rzuca cień i może zostać zauważone przez napastników.
9. Zejdź z linii strzału, połóż się na podłodze – z reguły napastnicy strzelają na wysokości około 1 do 1,5 m nad powierzchnią. Pociski z broni palnej bez problemu przebijają drzwi i mogą zranić osoby znajdujące się wewnątrz.
10. Jeżeli usłyszysz strzały, nie krzycz – napastnicy, oddając na ślepo strzały przez zamknięte drzwi, chcą sprowokować krzyki przerażonych osób i upewnić się, czy w salach rzeczywiście nikogo nie ma.
11. Nie otwieraj nikomu drzwi – interweniujące oddziały policji w razie takiej konieczności same otworzą drzwi. Napastnicy mogą zmusić osoby funkcyjne (np. dyrektora) do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.
12. W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podejmij walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia – celem aktywnego strzelca jest zabicie jak największej liczby ludzi. W takiej sytuacji podjęcie walki może dać jedyną szansę na uratowanie życia.

Postępowanie nauczyciela w przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą:
1. Wykonuj bezwzględnie polecenia napastnika – wszelkie próby oporu mogą sprowokować napastnika do impulsywnych zachowań lub zostać uznane za akt agresji i zakończyć się śmiercią zakładników.
2. Nie udawaj bohatera – osoby stawiające opór napastnikom giną pierwsze.
3. Na żądanie terrorystów oddaj im przedmioty osobiste, np. telefon – wszelkie próby oszukania napastników mogą zakończyć się śmiercią osoby oszukującej.
4. Poinformuj, że nie możesz wykonać jakiegoś polecenia – w takim przypadku ewentualne niewykonanie polecenia napastników nie powinno zostać potraktowane jako próba oporu.
5. Nie patrz terrorystom w oczy, unikaj kontaktu wzrokowego – patrzenie w oczy może zostać uznane za akt prowokacji i agresji.
6. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastnika – odwracanie plecami może zostać uznane za akt agresji bądź lekceważenia, wywołuje złość lub niepokój napastnika.
7. Nie zwracaj na siebie uwagi – niezwracanie na siebie uwagi może zwiększyć szansę na uratowanie życia w przypadku, gdy zamachowcy zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
8. Nie lekceważ napastnika i nie bądź agresywny – brak szacunku i agresja mogą zostać ukarane przez zamachowców.
9. Nie oszukuj terrorysty – oszustwo może zostać uznane za brak szacunku czy agresji i zostać ukarane.
10. Uspokój uczniów, zawsze zwracaj się do nich po imieniu – zwracanie się do uczniów po imieniu pozwala na ich upodmiotowienie, co może spowodować łagodniejsze ich traktowanie przez zamachowców.
11. Poinformuj napastnika o uczniach ze schorzeniami – wiedza ta w konsekwencji obniży agresję ze strony zamachowców wobec dzieci, których zachowanie może być nietypowe.
12. Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów – każda aktywność podjęta bez zgody zamachowców może zostać potraktowana jako akt oporu czy agresji i w konsekwencji ukarana.
13. Zawsze korzystaj z dobrej woli terrorysty, zapytaj o możliwość np. napicia się wody – nigdy nie wiadomo, kiedy kolejny raz będzie można napić się czy zjeść posiłek.

Postępowanie nauczyciela w przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję:

1. Nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów, bo możesz zostać uznany za terrorystę – policja w trakcie operacji odbijania zakładników nie jest w stanie odróżnić napastników od ofiar.
2. Nie próbuj pomagać służbom ratowniczym, dyskutować z nimi – próba pomocy siłom bezpieczeństwa bez ich wyraźnej zgody czy prośby może zostać potraktowana jako utrudnianie działania służb lub nawet uznana za akt agresji.
3. Połóż się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi, najlepiej na wysokości głowy – taka pozycja pozwala widzieć ewentualne niebezpieczne narzędzia będące w posiadaniu zamachowców, którzy wtopili się w szeregi zakładników.
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom – postawa taka ułatwia działania policji, a także identyfikację zamachowców, którzy próbują się wtopić w szeregi napastników.
5. Odpowiadaj konkretnie na pytania policjantów – nie zmyślaj, jeśli czegoś nie wiesz lub nie pamiętasz, powiedz to wyraźnie; służby interwencyjne potrzebują faktów, żeby uratować ludzkie życie.
6. Nie trzyj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących – tarcie oczu tylko pogarsza skutki użycia gazu łzawiącego.
7. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami – wszelkie samowolne działania mogą utrudnić akcję ratunkową.
8. Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy – policja zbiera kluczowe informacje mające się przyczynić do skutecznej akcji uwolnienia zakładników i identyfikacji zamachowców.
9. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona – w pierwszej fazie operacji odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić zakładników od napastników, którzy często próbują się wtopić w tłum i uciec z miejsca ataku.
10. Po wydaniu polecenia wyjścia opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku – w przypadku interwencji sił bezpieczeństwa należy wykonać polecenia dokładnie tak, jak tego chcą siły interwencyjne.
11. Nie zatrzymuj się w celu zabrania rzeczy osobistych, zawsze istnieje ryzyko wybuchu lub pożaru – najważniejsze jest uratowanie życia i zdrowia, a dopiero później ratowanie dóbr materialnych.

1.7. Podłożenie ładunku wybuchowego. Postępowanie w wyniku zamachu bombowego.

Ofiarami zamachu bombowego mogą być wszyscy – zarówno „swoi", jak i „obcy", inaczej niż w przypadku porwania lub użycia broni palnej, które dotyczą konkretnych osób.
Określenie: ładunek materiału wybuchowego oznacza określoną ilość materiału wybuchowego przygotowanego do wysadzenia.

Czynności pracownika szkoły po otrzymaniu informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:
1. Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego, zapamiętaj jak największą ilość szczegółów – uzyskane informacje mogą być istotne dla policji w celu identyfikacji sprawcy zagrożenia.
2. Zapisz natychmiast wszystkie uzyskane lub zapamiętane informacje – w przypadku stresującej sytuacji po pewnym czasie możesz mieć problemy z przypomnieniem sobie istotnych informacji.
3. Poinformuj niezwłocznie o otrzymaniu zgłoszenia Dyrektora - może on zarządzić ewakuację szkoły.
4. Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji – ewakuacja musi być rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału.
5. Nie używaj telefonu komórkowego – eksplozja ładunku może zostać zainicjowana falami emitowanymi przez telefon komórkowy.
6. Wychodząc z sali, sprawdź, jeżeli możesz, czy w klasie pozostały przedmioty, które nie należą do jej wyposażenia – stwierdzenie obecności nieznanego przedmiotu w klasie może przyspieszyć akcję policji i zminimalizować skutki ewentualnej eksplozji.

7. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb – w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
8. W miejscu ewakuacji policz wszystkich uczniów i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi – szybkie sprawdzenie obecności dzieci
i młodzieży oraz pracowników ułatwi zakończenie ewakuacji szkoły.
9. Poinformuj rodziców o miejscu odbioru ich dzieci i drodze dojazdu – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych.

1.8. Podłożenie podejrzanego pakunku. Postępowanie w sytuacji kryzysowej oraz uruchomienie procedury działań.

Podejrzanym pakunkiem nazywamy przedmiot mogący zawierać ładunek wybuchowy lub nieznaną substancję.
Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźne polecenie Dyrektora lub sił interweniujących i zgodnie z ich wskazówkami i procedurą ewakuacji.

Działania nauczyciela w przypadku podejrzenia, że w szkole znajduje się ładunek wybuchowy:
1. Odizoluj miejsce zlokalizowania podejrzanego pakunku – należy założyć, że podejrzany pakunek jest ładunkiem wybuchowym, dopóki taka ewentualność nie zostanie wykluczona.
2. Nie dotykaj, nie otwieraj i nie przesuwaj podejrzanego pakunku – ładunek wybuchowy może eksplodować w trakcie próby manipulowania nim.
3. Okryj podejrzany pakunek w razie stwierdzenia, że wydobywa się z niego inna substancja (tylko jeżeli czas na to pozwala) – okrycie pakunku w przypadku wycieku nieznanej substancji może ograniczyć jej rozprzestrzenianie się.
4. Poinformuj o zauważeniu pakunku osobę odpowiedzialną za uruchomienie procedury – osoba ta może zarządzić ewakuację uczniów i wszystkich pracowników szkoły.
5. Po usłyszeniu sygnału o podłożeniu ładunku wybuchowego rozpocznij ewakuację zgodnie z planem ewakuacji – ewakuacja musi zostać rozpoczęta niezwłocznie po ogłoszeniu odpowiedniego sygnału.
6. Nie używaj telefonu komórkowego – fale emitowane przez telefon komórkowy mogą zainicjować eksplozję ładunku.
7. Bezwzględnie wykonuj polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb – w trakcie uruchomienia procedury niezbędna jest dyscyplina i niezwłoczne wykonywanie wszystkich poleceń osoby kierującej sytuacją kryzysową.
8. W miejscu ewakuacji policz wszystkich uczniów i pracowników szkoły i poinformuj osobę odpowiedzialną za kierowanie działaniami kryzysowymi – szybkie sprawdzenie obecności ułatwi zakończenie ewakuacji szkoły.
9. Jeśli jest to możliwe, poinformuj rodziców o miejscu odbioru ich dzieci i drodze dojazdu do szkoły – informacja ta pozwoli rodzicom na sprawny odbiór dzieci i nie spowoduje blokowania dróg ewakuacyjnych.

1.9. Skażenie chemiczne lub biologiczne szkoły. Procedury postępowania w przypadku uwolnienia się niebezpiecznych dla ludzi i środowiska substancji chemicznych oraz zastosowania broni biologicznej.

Przez zagrożenie chemiczne rozumiemy uwolnienie niebezpiecznych dla ludzi i środowiska substancji chemicznych, mieszanin lub roztworów występujących w środowisku naturalnym lub powstałych w wyniku działalności człowieka. Zagrożenie może wynikać także z zastosowania broni biologicznej (broń B, broń bakteriologiczna). W broni B ładunki bojowe wypełnione są mikroorganizmami chorobotwórczymi: bakteriami (wąglik, bruceloza etc.), wirusami (ospa, gorączka krwotoczna, zapalenie mózgu, wirus HIV), toksynami (rycyna, dioksyna, toksyna otulinowa), grzybami lub pierwotniakami.

Sytuacja, w której mogło nastąpić skażenie szkoły (np. szkoła otrzymuje informację o możliwym skażeniu substancją chemiczną/biologiczną)

A. Skażenie otoczenia szkoły (np. pożar sąsiadującego ze szkołą magazynu z oponami lub środkami chemicznymi) – należy uciec do budynku, zamknąć okna.
Należy wówczas:
1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
2. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku.
3. W budynku szkoły zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację.
4. W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze i „odtrutki" – maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do przemywania skóry.
5. Przygotować wilgotne tampony, np. z gazy, do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń – częsta zmiana kompresu/gazy lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji przez osobę, która ją wdycha.
6. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia papierosów oraz czynności wymagających dużego wysiłku.
7. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, nie przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.
8. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

B. Wewnętrzne skażenie budynku szkoły – należy ewakuować osoby przebywające w szkole, otwierając okna wszędzie, gdzie jest to możliwe, żeby wymusić cyrkulację powietrza. (Substancje toksyczne, np. gazy, mogą być lżejsze od powietrza (amoniak, chlor) lub cięższe od powietrza – np. tlenek węgla, azot).
Należy wówczas:
1. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające wewnątrz ewakuować z budynku szkoły.
2. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego ataku.
3. W budynku szkoły otworzyć okna, drzwi, otwory wentylacyjne, włączyć klimatyzację.
4. W miarę możliwości zgromadzić podręczne środki ratownicze i „odtrutki" – maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do przemywania skóry.
5. Przygotować wilgotne tampony, np. z gazy, do ochrony dróg oddechowych – częsta zmiana kompresu/gazy lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji osobę, która ją wdycha.
6. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia papierosów oraz czynności wymagających dużego wysiłku.
7. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wchodzić do pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych.

8. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Sytuacja, w której szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie wykryto natychmiast lub szybko po jego pojawieniu się.

Należy wówczas:

1. Powstrzymać się od dotykania i wąchania podejrzanych przedmiotów, sprzątania proszku, ścierania cieczy.
2. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
3. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto obecność podejrzanej substancji i uniemożliwić dostęp do niego.
5. Powiadomić osobę odpowiedzialną za zarządzanie kryzysowe w szkole – dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.
6. Zaalarmować wszystkie osoby przebywające na terenie szkoły i skierować je w rejon ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru – rejonów ewakuacji powinno być kilka i powinny znajdować się w różnych kierunkach od szkoły, gdyż nie znamy kierunku wiatru w czasie przedmiotowego zagrożenia; rejonem ewakuacji powinien być budynek/budynki, a nie otwarta przestrzeń.
7. Natychmiast po ogłoszeniu ewakuacji powiadomić odpowiednie służby – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
8. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją: umyć dokładnie ręce wodą i mydłem, zdjąć ubranie, które miało kontakt z podejrzaną substancją, i włożyć je do plastikowego worka.
9. Po kontakcie z substancją nie wolno: jeść, pić, palić papierosów do czasu uzyskania zgody odpowiednich służb – policji, straży pożarnej, wyspecjalizowanej jednostki zwalczania skażeń i zakażeń.
10. Sporządzić listę osób (imię, nazwisko), które miały kontakt z podejrzaną substancją albo znalazły się w odległości ok. 5 m od niej; listę przekazać policji.
11. W miarę możliwości gromadzić podręczne środki ratownicze i „odtrutki” – maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, spirytus do przemywania skóry.
12. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych, na wypadek przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń – częsta zmiana kompresu/gazy lub nawilżanie go wodą zabezpiecza przed nadmiernym pochłanianiem substancji.
13. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia papierosów oraz prac wymagających dużego wysiłku.
14. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Sytuacja, w której szkoła została skażona substancją chemiczną/biologiczną, a zagrożenie wykryto późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań.

Należy wówczas:

1. Powstrzymać się od dotykania i wąchania podejrzanych przedmiotów, sprzątania proszku, ścierania cieczy.
2. Powiadomić osobę odpowiedzialną w szkole za zarządzanie kryzysowe – dyrektora, zastępcę dyrektora, osobę upoważnioną przez dyrekcję.
3. Przykryć substancję np. kocem, aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto obecność podejrzanej substancji i uniemożliwić dostęp do niego.

5. Ogłosić alarm i ewakuować do wnętrza szkoły wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły.
6. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby – policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe, kładąc szczególny nacisk na zawarcie w tym powiadomieniu informacji o charakterze potencjalnego zagrożenia.
7. Zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia, przygotowując się do ewentualnej kwarantanny.
8. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Skażenie szkoły substancją chemiczną/biologiczną – zagrożenie wykryto późno, np. gdy pojawiły się objawy reakcji na substancję lub/i ogniska zachorowań.
Należy wówczas:
1. Nie dotykać i nie wąchać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Powiadomić kierownictwo szkoły.
3. Aby zapobiec rozprzestrzenianiu się substancji, przykryć ją np. kocem.
4. Pozamykać okna oraz drzwi i wyłączyć klimatyzację, nie dopuścić do przeciągów.
5. Opuścić pomieszczenie, w którym wykryto obecność podejrzanej substancji i nie wpuszczać do niego innych osób.
6. Ogłosić alarm i ewakuować do wnętrza szkoły wszystkich uczniów, nauczycieli oraz pracowników znajdujących się bezpośrednio poza budynkiem, a przebywających na terenie szkoły.
7. Natychmiast po ogłoszeniu alarmu powiadomić odpowiednie służby.
8. Zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne, wyłączyć klimatyzację, a budynek szkoły wraz ze wszystkimi obecnymi wewnątrz osobami odizolować od bezpośredniego otoczenia, przygotowując się do ewentualnej kwarantanny.
9. Oczekiwać na pojawienie się odpowiednich służb i postępować zgodnie z otrzymanymi od nich wytycznymi.

Sposób prowadzenia ewakuacji
Ewakuację można przeprowadzić tylko na wyraźną komendę sił interweniujących i zgodnie z ich wskazówkami.

1.10. Epidemia; kataklizm. Procedury postępowania przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych.

Stan nadzwyczajny to sytuacja szczególnego zagrożenia, którego nie da się usunąć za pomocą narzędzi już funkcjonujących. Wymaga on sięgnięcia po szczególne środki prawne. Do stanów nadzwyczajnych zaliczamy stan wojenny, stan wyjątkowy oraz stan klęski żywiołowej.
W przypadku wystąpienia kataklizmu, epidemii, pandemii lub innego poważnego zagrożenia dla zdrowia i życia ludzkiego Rada Ministrów na wniosek właściwego wojewody lub z własnej inicjatywy, w drodze rozporządzenia, wprowadza stan klęski żywiołowej.
W czasie stanu klęski żywiołowej właściwy miejscowo wójt (burmistrz, prezydent miasta) kieruje działaniami prowadzonymi na obszarze gminy w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia.
W razie niezdolności do kierowania lub niewłaściwego kierowania działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia wojewoda z inicjatywy własnej lub na wniosek starosty może zawiesić uprawnienia wójta (burmistrza, prezydenta miasta) i wyznaczyć pełnomocnika do kierowania tymi działaniami.

Dyrektor szkoły, jego zastępca lub osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły postępuje zgodnie z wytycznymi, które są mu przekazywane przez właściwy organ działający w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej.

2. Zagrożenia wewnętrzne i procedury reagowania w przypadku wystąpienia zagrożenia.

2.1. Informacje ogólne.

Do najważniejszych zagrożeń wewnętrznych w szkole należą: agresywne zachowania ucznia oraz zjawisko tzw. fali, korzystanie przez uczniów z substancji psychoaktywnych, kradzież, wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, pedofilia i uwodzenie, pornografia, nieprawidłowe zachowania psychoseksualne, czyn karalny dokonany przez ucznia.

Procedura postępowania jest uruchamiana przez osobę, która zauważyła przedmiotowe zachowanie lub której je zgłoszono. O stopniu zaawansowania procedury i podejmowanych krokach decyduje dyrektor placówki, a w przypadku jego nieobecności wicedyrektor lub pedagog szkolny. Czynnościami podejmowanymi w trakcie realizacji procedury kieruje Dyrektor placówki, Wicedyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.

Obowiązki pracowników:

• zapoznanie się ze skutecznymi działaniami profilaktycznymi;
• zabezpieczenie substancji podejrzanej;
• znajomość symptomów wskazujących na odurzenie narkotykiem;
• znajomość symptomów nadużycia alkoholu;
• regularne prowadzenie zajęć profilaktycznych dotyczących zagrożenia zdrowia substancjami psychoaktywnymi;
• systematyczne prowadzenie zajęć na temat stosowania obowiązującego prawa, dotyczących zdrowia i bezpieczeństwa uczniów;
• realizowanie z uczniami projektów edukacyjnych na temat współczesnych zagrożeń;
• prowadzenie cyklicznych szkoleń dla rodziców na temat zagrożeń zdrowia dzieci;
• prowadzenie ciągłej obserwacji uczniów w zakresie ich zdrowia i bezpieczeństwa;
• opracowanie listy instytucji pomocowych zajmujących się uzależnieniami, dostępnych w lokalnym środowisku;
• zapoznawanie się z bazą programów rekomendowanych i wdrażanie ich zgodnie z potrzebami w swojej szkole (www.programyrekomendowane.pl).

2.2. Procedura postępowania dyrektora szkoły w przypadku, gdy policja dokonuje zatrzymania nieletniego sprawcy czynu karalnego przebywającego na zajęciach w szkole.

1. Funkcjonariusz Policji przedstawia dyrektorowi powód przybycia i okazuje legitymację służbową.
2. Dyrektor zapisuje dane osobowe i numer legitymacji służbowej policjanta celem sporządzenia własnej dokumentacji.
3. Policjant informuje dyrektora o zamiarze zatrzymania ucznia.
4. Pedagog szkolny lub nauczyciel sprowadza nieletniego do gabinetu dyrektora, gdzie policjant informuje go o przyczynach przybycia i czynnościach, jakie zostaną wykonane w związku ze sprawą np. przesłuchanie, okazanie.
5. Policja informuje rodziców nieletniego, opiekunów prawnych o wykonanych czynnościach i zobowiązuje ich do przybycia do szkoły, komendy lub komisariatu policji, celem uczestniczenia w czynnościach.

6. Dyrektor szkoły informuje telefonicznie rodziców o podjętych działaniach względem ich dziecka przez policję. W przypadku braku kontaktu telefonicznego sporządza pisemną informację i przesyła do miejsca ich zamieszkania.
7. W przypadku niemożności uczestnictwa rodziców w przesłuchaniu nieletniego, dyrektor wyznacza wychowawcę, nauczyciela lub pedagoga szkolnego do uczestnictwa w czynnościach, które są przeprowadzane w szkole lub w jednostce Policji.
8. Po wykonaniu czynności policjant za pisemnym potwierdzeniem odbioru przekazuje nieletniego rodzicom lub opiekunowi prawnemu. W przypadku, gdy czynności wykonywane są obecności pedagoga szkolnego, po ich zakończeniu Policja odwozi ich do szkoły lub miejsca zamieszkania.
9. W przypadku zaistnienia przesłanek do zatrzymania nieletniego w Policyjnej Izbie Dziecka policjant informuje o tym rodziców, pedagoga szkolnego.
10. Przy realizacji czynności związanych z zatrzymaniem nieletniego - ucznia na terenie szkoły należy zachować dyskrecję nie nagłaśniać sprawy.

2.3. Procedura postępowania nauczyciela w przypadku uzyskania informacji, że uczeń który nie ukończył 18 lat, używa alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, uprawia nierząd, bądź przejawia inne zachowania świadczące o demoralizacji.
1. Nauczyciel przekazuje uzyskaną informację wychowawcy klasy.
2. Wychowawca informuje o fakcie pedagoga szkolnego i dyrektora szkoły.
3. Wychowawca wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) ucznia i przekazuje im uzyskaną informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami oraz uczniem, w ich obecności. W przypadku potwierdzenia informacji, zobowiązuje ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, rodziców zaś bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad dzieckiem. W toku interwencji profilaktycznej może zaproponować rodzicom skierowanie dziecka do specjalistycznej placówki i udział dziecka w programie terapeutycznym.
4. Jeżeli rodzice odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, dyrektor szkoły lub pedagog szkolny pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub Policję (specjalistę ds. nieletnich).
5. Podobnie, w sytuacji gdy, szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczych, (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenie ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem, itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły powiadamia sąd rodzinny lub Policję. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji.
6. Jeżeli zachowania świadczące o demoralizacji przejawia uczeń który ukończył 18 lat, a nie jest to udział w działalności grup przestępczych czy popełnienie przestępstwa, to postępowanie nauczyciela powinno być określone przez wewnętrzny regulamin szkoły.
7. W przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia, który ukończył 17 lat, przestępstwa ściganego z urzędu lub jego udziału w działalności grup przestępczych, zgodnie z art. 304 ust. 5 p. 2 kodeksu postępowania karnego, dyrektor szkoły jako przedstawiciel instytucji jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję.

2.4. Agresja fizyczna. Procedura postępowania.
1. Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska. Obowiązkiem każdego pracownika szkoły, który zaobserwował atak agresji fizycznej lub został o nim poinformowany, jest przerwanie tego zachowania.
2. Pracownik szkoły powinien w sposób stanowczy i zdecydowany przekazać uczestnikom zdarzenia, że nie wyraża zgody na takie zachowanie. Należy mówić dobitnie, głośno, stanowczo, używać krótkich komunikatów. W razie potrzeby należy zadbać o rozdzielenie bijących się uczniów i uniemożliwienie im dalszego kontaktu.

3. W przypadku zagrożenia życia (gdy osoba poszkodowana jest nieprzytomna) pielęgniarka, pedagog/psycholog lub dyrektor szkoły wzywa natychmiast karetkę pogotowia, nawet bez uzyskania zgody rodziców (opiekunów prawnych).
4. Opiekę nad uczniem podczas udzielania pomocy medycznej, ale bez możliwości udzielenia zgody na operację, sprawuje osoba wyznaczona przez dyrektora szkoły.
5. Decyzję o dalszym leczeniu dziecka podejmują rodzice/opiekunowie prawni poszkodowanego.
6. Pedagog/psycholog szkolny i wychowawcy klas przeprowadzają rozmowy z rodzicami/opiekunami prawnymi obydwu stron oraz ze sprawcą i ofiarą. Z rozmów sporządzają notatkę.
7. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić specjalistycznej pomocy ofierze przemocy oraz wskazać, jak należy radzić sobie w podobnych sytuacjach.
8. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami zdarzenia, wyjaśnić im pojęcia: emocje, agresja, przemoc, przypomnieć normy postępowania i sposoby reagowania.
9. Należy ustalić działania w podobnych przypadkach oraz zweryfikować stosowane w szkole narzędzia i metody pracy wychowawczej, opiekuńczej i profilaktycznej.
10. W przypadku przeprowadzenia przez agresora kolejnych ataków – z widocznymi skutkami pobicia – szkoła kieruje sprawę na policję, od której postępowania zależą dalsze losy sprawcy przemocy. Wobec agresora stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie i/lub regulaminie szkoły.

2.5. Agresja słowna. Procedura postępowania.
1. Należy bezzwłocznie podjąć działania mające na celu powstrzymanie i wyeliminowanie tego zjawiska.
2. Należy powiadomić wychowawcę klasy i/lub dyrektora, pedagoga/psychologa.
3. Wychowawca (pedagog lub psycholog) przeprowadza z uczniem rozmowę mającą na celu wyjaśnienie okoliczności zdarzenia. Rozmowy z ofiarą i agresorem należy przeprowadzić osobno.
4. Wychowawca (pedagog/psycholog) przeprowadza rozmowy ze sprawcą i ofiarą w celu ustalenia okoliczności zdarzenia, uzgadnia wraz ze sprawcą formę zadośćuczynienia.
5. O zaistniałym zdarzeniu należy poinformować rodziców/opiekunów prawnych uczestników zdarzenia.
6. Pedagog/psycholog szkolny powinien udzielić pomocy specjalistycznej ofierze przemocy, wskazać, jak należy radzić sobie w podobnych sytuacjach.
7. Należy przeprowadzić rozmowę ze świadkami zdarzenia, wyjaśnić im pojęcia: emocje, agresja, przemoc, przypomnieć normy postępowania i sposoby reagowania.
8. W poważnych przypadkach, np. uzyskania informacji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa ściganego na wniosek poszkodowanego, powiadamiana jest policja.
9. Wobec ucznia przejawiającego zachowania agresywne stosuje się konsekwencje przewidziane w statucie lub regulaminie szkoły.
10. Należy zweryfikować stosowane w szkole narzędzia i metody pracy wychowawczej, opiekuńczej i profilaktycznej.

2.6. Substancje psychoaktywne. Procedura postępowania.
Podstawy uruchomienia procedury.
Wystąpienie zagrożenia: (1) rozpowszechnianiem środków odurzających (alkoholu i innych narkotyków, dopalaczy), (2) zdrowia ucznia po użyciu środka odurzającego lub spożycia alkoholu oraz (3) zdrowia ucznia w wyniku wypadku w szkole lub poza nią.

Sposób postępowania:
1. W przypadku znalezienia podejrzanej substancji odurzającej na terenie szkoły, należy:
• zachować szczególne środki ostrożności;
• zabezpieczyć substancję przed dostępem do niej uczniów oraz jej ewentualnym zniszczeniem;

• powiadomić dyrektora szkoły, który zawiadamia policję;
• ustalić (jeżeli to możliwe), do kogo należy znaleziona substancja;
• przekazać policji zabezpieczoną substancję oraz informację o zaistniałej sytuacji;
• opracować i przeprowadzić projekty edukacyjne dotyczące ww. problematyki oraz wdrożyć profilaktykę uzależnień.

2. W przypadku podejrzenia ucznia o posiadanie środków odurzających należy:
• odizolować podejrzanego od pozostałych uczniów w klasie;
• powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego;
• powiadomić dyrektora szkoły, który zawiadomi policję;
• zażądać od ucznia, w obecności innej osoby/pedagoga, przekazania posiadanej substancji i/lub pokazania zawartości plecaka oraz kieszeni;
• powiadomić rodziców/prawnych opiekunów ucznia;
• poinformować rodziców o procedurach obowiązujących w szkole/placówce;
• przeprowadzić z uczniem w obecności jego rodziców/opiekunów prawnych rozmowę o złamaniu obowiązujących zasad szkolnych, a następnie objąć ucznia działaniami profilaktycznymi; wsparcia należy udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia;
• zaproponować rodzicom/opiekunom prawnym działania profilaktyczne w zakresie rozpoznawania sygnałów ostrzegawczych oraz posiadania i rozprowadzania środków odurzających, bądź specjalistyczne, np. uczestnictwo w warsztatach umiejętności wychowawczych.

3. W przypadku rozpoznania u ucznia stanu odurzenia alkoholem należy:
• powiadomić wychowawcę klasy ucznia;
• odizolować ucznia od pozostałych uczniów w klasie;
• powiadomić pedagoga/psychologa szkolnego;
• przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego;
• powiadomić dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji;
• powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia oraz prosić ich o przybycie do szkoły/placówki;
• poinformować rodziców/opiekunów prawnych o obowiązującej w szkole procedurze postępowania w przypadku znalezienia w szkole substancji psychoaktywnych, a następnie objąć ucznia działaniami profilaktycznymi; wsparcia udzielić również rodzicom/opiekunom prawnym ucznia;
• przeprowadzić rozmowę z rodzicami, opisując zagrożenie zdrowia dziecka, wskazać instytucje, które mogą służyć pomocą w zaistniałej sytuacji;
• w przypadku wystąpienia stanu nagłego zagrożenia zdrowia powiadomić jednostkę państwowego ratownictwa medycznego.

4. W przypadku rozpoznania stanu odurzenia ucznia narkotykami, w tym „dopalaczami”:
• przekazać uzyskaną informację wychowawcy klasy;
• poinformować pielęgniarkę/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego;
• w momencie rozpoznania odizolować ucznia od pozostałych rówieśników w klasie;
• przekazać ucznia pod opiekę pielęgniarki/pedagoga szkolnego/psychologa szkolnego;
• poinformować dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji;
• wezwać do szkoły rodziców/opiekunów prawnych ucznia;
• przekazać rodzicom informację o obowiązującej procedurze postępowania;
• przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem;
• zobowiązać rodziców/opiekunów prawnych do pomocy dziecku w zaprzestaniu odurzania się, wskazać działania i instytucje mogące służyć pomocą w zaistniałej sytuacji;
• opracować działania profilaktyczne do zrealizowania z uczniem;
• uwzględnić w programie wychowawczo-profilaktycznym zdiagnozowane obszary;

• monitorować i ewaluować efekty oddziaływań profilaktycznych;
• w przypadku wystąpienia stanu nagłego zagrożenia zdrowia powiadomić jednostkę państwowego ratownictwa medycznego.

5. W przypadku odmowy współpracy rodziców/opiekunów prawnych:
• szkoła pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję oraz pomoc społeczną;
• szkoła współpracuje z instytucjami w zakresie pomocy i wsparcia ucznia na mocy obowiązujących przepisów prawa.

2.7. - Kradzież; wymuszenie. Procedura postępowania.
Cel uruchomienia procedury:
Określenie sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia w szkole kradzieży bądź wymuszenia pieniędzy lub przedmiotów wartościowych, dokonanych przez ucznia.
Za uruchomienie i anulowanie procedury oraz kierowanie koniecznymi działaniami odpowiadają kolejno: dyrektor placówki, w przypadku jego nieobecności wicedyrektor, a w przypadku jego nieobecności pedagog/psycholog szkolny.

Sposób postępowania:
1. Bezzwłoczne podjęcie działań mających na celu powstrzymanie i niwelowanie tego zjawiska;
2. Bezzwłoczne powiadomienie dyrektora przez osobę, która wykryła kradzież;
3. Żądanie, aby podejrzewany uczeń pokazał zawartość torby szkolnej oraz kieszeni we własnej odzieży lub przekazał skradzioną rzecz, w obecności innej osoby, np. wychowawcy klasy, pedagoga szkolnego, psychologa, dyrektora lub innego pracownika szkoły (należy pamiętać, że pracownik szkoły nie ma prawa samodzielnie wykonać czynności przeszukania odzieży ani plecaka ucznia – może to zrobić tylko policja;
4. Zabezpieczenie dowodów, tj. przedmiotów pochodzących z kradzieży lub wymuszenia i przekazanie ich policji;
5. Przekazanie sprawcy czynu (o ile jest znany i przebywa na terenie szkoły) pod opiekę pedagoga szkolnego lub dyrektora szkoły;
6. Ustalenie we współpracy z pedagogiem szkolnym okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia;
7. Wezwanie przez dyrektora rodziców/opiekunów prawnych sprawcy i przeprowadzenie rozmowy z uczniem w ich obecności; należy sporządzić notatkę z tej rozmowy, podpisaną przez rodziców/opiekunów prawnych;
8. Doprowadzenie do zadośćuczynienia przez sprawcę, w porozumieniu z jego rodzicami, poszkodowanemu w kradzieży;
9. Powiadomienie policji;
10. Podjęcie innych czynności w zależności od regulacji zawartych w statucie szkoły.

2.8. Pedofilia, uwodzenie. Procedura postępowania.
Cel uruchomienia procedury:
Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów w przypadku wystąpienia zagrożenia wewnętrznego, wynikającego z pojawienia się osób psychicznie i fizycznie molestujących dzieci lub nakłaniających je do wykonywania czynności seksualnych.
Podstawy prawne uruchomienia procedury:
Kodeks karny: art. 197 § 3; art. 200; art. 200a; art. 200b.

Sposób postępowania:
1. Bezzwłoczne podjęcie działań mających na celu powstrzymanie tego zjawiska;

2. Po stwierdzeniu zagrożenia powiadomienie dyrektora oraz pedagoga/psychologa szkolnego;
3. W przypadku potwierdzenia informacji o pojawianiu się osób obcych, zaczepiających uczniów, bezzwłoczne powiadomienie policji;
4. Przekazanie przez dyrektora wszystkim pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu;
5. Podjęcie przez wychowawców oraz pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych skierowanych do uczniów w celu omówienia potencjalnego zagrożenia oraz wskazania możliwych form przekazywania pracownikom szkoły informacji o osobach, które mogą stwarzać zagrożenie;
6. W przypadku stwierdzenia, że uczeń był molestowany, bezzwłoczne powiadomienie rodziców/prawnych opiekunów ucznia oraz policji w celu przeprowadzenia czynności sprawdzających, które umożliwią ustalenie sprawcy;
7. Wezwanie do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia przez dyrektora;
8. Przeprowadzenie przez pedagoga/psychologa szkolnego indywidualnej rozmowy z uczniem – omówienie w obecności rodziców przyczyn i okoliczności zdarzenia;
9. Ustalenie przez dyrektora, w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia oraz pedagogiem/psychologiem szkolnym, dalszych działań mających na celu zapewnienie uczniowi właściwej opieki.

2.9. Pornografia. Procedura postępowania.
Cel uruchomienia procedury:
Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów na wypadek zagrożenia wewnętrznego, związanego z rozpowszechnianiem materiałów o charakterze pornograficznym.

Sposób postępowania:
1. W przypadku otrzymania przez nauczyciela/rodzica lub inną osobę informacji o rozpowszechnianiu przez ucznia pornografii w Internecie lub szkole bezzwłoczne powiadomienie dyrektora szkoły oraz administratora sieci o zaistniałym zdarzeniu;
2. W przypadku, gdy uczeń przekazuje informację o osobach, które pokazywały materiały pornograficzne, zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnych konsekwencji związanych z przemocą skierowaną wobec tego ucznia ze strony sprawców zdarzenia;
3. Przekazanie przez dyrektora pracownikom szkoły informacji o stwierdzonym zagrożeniu bez wskazywania konkretnego ucznia;
4. Podjęcie przez wychowawcę klasy i pedagoga/psychologa szkolnego działań profilaktycznych wśród uczniów w celu omówienia zagrożeń, jakie niesie za sobą upublicznianie materiałów o charakterze pornograficznym, oraz wskazania możliwych konsekwencji tego typu działań;
5. Wezwanie przez dyrektora do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia, który rozpowszechniał materiały pornograficzne;
6. Przeprowadzenie przez wychowawcę lub pedagoga, psychologa szkolnego rozmowy z rodzicami/prawnymi opiekunami ucznia sprawcy na temat zdarzenia.

2.10. Nieprawidłowe zachowania psychoseksualne w szkole. Procedura postępowania.
Cel uruchomienia procedury:
Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów w przypadku zagrożenia wewnętrznego, związanego z prostytucją w szkole lub wśród uczniów.
Podstawa prawna
Kodeks karny: art. 18 § 3; art. 203; art. 204.

Sposób postępowania:

1. W przypadku otrzymania informacji o sytuacji, w której uczeń był świadkiem czynności noszących znamiona prostytucji, powiadomienie o zaistniałym wydarzeniu dyrektora szkoły przez nauczyciela przyjmującego zgłoszenie;
2. W przypadku stwierdzenia przez pracownika/nauczyciela, że uczeń świadomie lub nie, dopuszczał się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się, wezwanie do szkoły rodziców/prawnych opiekunów ucznia;
3. Przeprowadzenie przez wychowawcę rozmowy z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz z uczniem w ich obecności; w przypadku potwierdzenia informacji zobowiązanie ucznia do zaniechania negatywnego postępowania, zaś rodziców/opiekunów prawnych – bezwzględnie do szczególnego nadzoru nad jego zachowaniem (w toku interwencji profilaktycznej ewentualne skierowanie do specjalistycznej placówki i udział ucznia w programie terapeutycznym);
4. Jeżeli rodzice/opiekunowie prawni ucznia odmawiają współpracy lub nie stawiają się do szkoły, a nadal z wiarygodnych źródeł napływają informacje o przejawach demoralizacji ich dziecka, pisemne powiadomienie przez dyrektora szkoły o zaistniałej sytuacji sądu rodzinnego lub policji (specjalisty ds. nieletnich);
5. W sytuacji, gdy szkoła wykorzystała wszystkie dostępne jej środki oddziaływań wychowawczo-profilaktycznych (rozmowa z rodzicami, ostrzeżenia ucznia, spotkania z pedagogiem, psychologiem itp.), a ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów, powiadomienie przez dyrektora szkoły sądu rodzinnego lub policji (dalszy tok postępowania leży w kompetencji tych instytucji);
6. Ustalenie przez dyrektora szkoły, w porozumieniu z rodzicami/prawnymi opiekunami dalszych działań z udziałem psychologa w celu zapewnienia opieki uczniowi, który świadomie lub nie dopuścił się czynności, które mogłyby być uznane za prostytuowanie się.

2.11. Niepokojące zachowania seksualne uczniów w szkole. Procedura postępowania.
Niepokojące zachowania seksualne to takie, które związane są z przekraczaniem granic, wymuszaniem czynności seksualnych, zachowanie skierowane do nieletnich oraz seks za korzyści.
Cel uruchomienia procedury:
Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego, psychicznego i emocjonalnego uczniów w przypadku zagrożenia wewnętrznego, związanego z zachowaniami uczniów o charakterze seksualnym.

Sposób postępowania:
1. Powiadomienie przez nauczyciela lub innego pracownika szkoły wychowawcy klasy i/lub pedagoga/psychologa szkolnego o przypadkach niepokojących zachowań seksualnych uczniów w szkole (gdy uczeń przekazuje nauczycielowi informację o niepokojących zachowaniach seksualnych innego ucznia, konieczne jest zapewnienie mu anonimowości w celu uniknięcia ewentualnej przemocy/odwetu);
2. Pzeprowadzenie przez wychowawcę lub pedagoga/psychologa szkolnego rozmowy z uczniem oraz poinformowanie o zaistniałym zdarzeniu rodziców ucznia;
3. Zobowiązanie rodziców przez wychowawcę lub pedagoga/psychologa szkolnego do szczególnego nadzoru nad dzieckiem oraz ustalenie z nimi dalszego postępowania, w przypadku gdy rozmowa z uczniem okazuje się niewystarczająca do zmiany jego zachowania;
4. W sytuacji, kiedy rodzice odmawiają współpracy lub nie reagują na wezwanie do pojawienia się w szkole, a szkoła wykorzystała dostępne jej metody oddziaływań i zachowanie ucznia nie zmienia się, pisemne powiadomienie przez dyrektora szkoły wydziału rodzinnego i nieletnich sądu rejonowego oraz wydziału ds. nieletnich policji;
5. Powiadomienie przez pedagoga/psychologa szkolnego, w porozumieniu z dyrektorem, najbliższej jednostki policji (po uprzednim zawiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów prawnych ucznia), w przypadku, gdy zachowanie ucznia świadczy o możliwości popełnienia przez niego przestępstwa (np.

gwałtu); sporządzenie notatki służbowej na temat całego zdarzenia przez pedagoga/psychologa szkolnego.

2.12. Wypadek ucznia w szkole. Procedura postępowania.

Wypadek ucznia jest to nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w czasie pozostawania ucznia pod opieką szkoły: na terenie szkoły lub poza jej terenem (w trakcie wycieczki lub wyjścia pod opieką nauczycieli).

Cel uruchomienia procedury:
Zapewnienie profesjonalnych działań pracowników szkoły, gwarantujących uczniowi poszkodowanemu w wypadku w szkole należytą opiekę i niezbędną pomoc.

Sposób postępowania:
1. Udzielenie poszkodowanemu pierwszej pomocy przedmedycznej.
   - Pracownik szkoły, który otrzymał wiadomość o wypadku ucznia, niezwłocznie zapewnia poszkodowanemu opiekę, w szczególności sprowadzając fachową pomoc medyczną, a w miarę możliwości udzielając poszkodowanemu pierwszej pomocy. Udzielenie pierwszej pomocy w wypadkach jest prawnym obowiązkiem każdego pracownika szkoły. Jej nieudzielenie, szczególnie przez osobę odpowiedzialną za bezpieczeństwo ucznia, skutkuje sankcją karną.
   - Gdy do wypadku ucznia dochodzi podczas lekcji nauczyciel przerywa ją, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia – jeżeli warunki w miejscu, w którym prowadzone są zajęcia, stwarzają nadal zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów.
2. Obowiązek powiadomienia i zabezpieczenia miejsca zdarzenia
   - Pracownik zobowiązany jest do niezwłocznego powiadomienia dyrektora szkoły o sytuacji.
   - O każdym wypadku zawiadamia się niezwłocznie: rodziców/opiekunów prawnych poszkodowanego, pracownika szkoły wyznaczonego przez Dyrektora, Inspektora BHP.
   - O wypadku śmiertelnym, ciężkim i zbiorowym zawiadamia się niezwłocznie prokuratora.
   - O wypadku, do którego doszło w wyniku zatrucia, zawiadamia się niezwłocznie państwowego inspektora sanitarnego.
   - Zawiadomienia dokonuje dyrektor lub upoważniony przez niego pracownik szkoły. Fakt ten powiadamiający dokumentuje w sposób ustalony w danej szkole (podając datę i godzinę powiadomienia rodziców/opiekunów prawnych ucznia o wypadku).
   - W niegroźnych przypadkach (brak wyraźnych obrażeń – np. widoczne tylko lekkie zaczerwienienie, zadrapanie, lekkie skaleczenie), po udzieleniu pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi, nauczyciel/wychowawca ustala potrzebę wezwania pogotowia ratunkowego oraz potrzebę wcześniejszego przyjścia rodzica/opiekuna prawnego i godzinę odbioru dziecka ze szkoły w dniu zdarzenia.
   - W przypadku wezwania pogotowia ratunkowego w szkole powinni przebywać powiadomieni przez szkołę rodzice. Jeżeli lekarz stwierdzi konieczność hospitalizacji, rodzice jadą razem z dzieckiem do szpitala.
   - Jeżeli rodzice nie dotarli do szkoły przed odjazdem karetki pogotowia (ciężki wypadek, osoba wymagająca natychmiastowej pomocy), razem z dzieckiem jedzie do szpitala dyrektor lub pracownik wskazany przez dyrektora szkoły.
   - Informację o powyższych ustaleniach przekazuje się rodzicom/prawnym opiekunom ucznia oraz dokumentuje.
   - Jeżeli wypadek został spowodowany niesprawnością techniczną pomieszczenia lub urządzeń, należy zabezpieczyć je nienaruszone do momentu pojawienia się odpowiednich służb.

- Dyrektor zabezpiecza je do czasu dokonania oględzin lub wykonania szkicu przez zespół powypadkowy.
- Jeżeli wypadek zdarzył się w czasie wyjścia, imprezy organizowanej poza terenem szkoły, wszystkie stosowne decyzje podejmuje opiekun grupy/kierownik wycieczki i odpowiada za nie oraz powiadamia właściwe służby (pogotowie, policję itp.).
- Do czasu rozpoczęcia pracy przez zespół powypadkowy dyrektor zabezpiecza miejsce wypadku w sposób wykluczający dopuszczenie osób niepowołanych. Jeżeli czynności związanych z zabezpieczeniem miejsca wypadku nie może wykonać dyrektor, wykonuje je upoważniony przez dyrektora pracownik szkoły.

3. Zespół powypadkowy.

- Dyrektor szkoły powołuje zespół powypadkowy. W jego skład wchodzi z zasady pracownik odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy –wyznaczony przez Dyrektora. Jeżeli z jakichkolwiek powodów nie jest możliwy udział w pracach zespołu jednej z osób – dyrektor powołuje w jej miejsce innego pracownika szkoły lub placówki przeszkolonego w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. W działaniach zespołu może uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego, kuratora oświaty lub rady rodziców.
- Przewodniczącym zespołu jest pracownik odpowiedzialny za bhp w szkole. Jeżeli w zespole nie ma ani pracownika służby bhp, ani społecznego inspektora pracy, przewodniczącego zespołu spośród pracowników szkoły wyznacza dyrektor.

4. Postępowanie powypadkowe.

Zespół powypadkowy:

• przeprowadza postępowanie powypadkowe i sporządza Protokół powypadkowy;

• powiadamia rodziców/opiekunów prawnych o wypadku i wzywa ich do szkoły;

• rozmawia z uczniem (w obecności rodzica/opiekuna prawnego lub wychowawcy/pedagoga/psychologa szkolnego) i sporządza protokół;

• rozmawia ze świadkami wypadku i sporządza protokoły; jeżeli świadkami są uczniowie, rozmowa odbywa się w obecności wychowawcy lub pedagoga/psychologa szkolnego, a protokół odczytuje się w obecności ucznia – świadka – i jego rodziców/opiekunów prawnych;

• sporządza szkic lub fotografię miejsca wypadku;

• uzyskuje pisemne oświadczenie nauczyciela, pod opieką którego uczeń przebywał w czasie, gdy zdarzył się wypadek;

• uzyskuje opinię lekarską z opisem doznanych obrażeń i określeniem rodzaju wypadku;

• protokół powypadkowy sporządza się w terminie 21 dni od dnia zakończenia postępowania powypadkowego i niezwłocznie doręcza osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami tego postępowania. Przekroczenie 21-dniowego terminu może nastąpić w przypadku, gdy wystąpią uzasadnione przeszkody lub trudności uniemożliwiające sporządzenie protokołu w wyznaczonym terminie. W sprawach spornych rozstrzygające jest stanowisko przewodniczącego zespołu.

Jeżeli do treści protokołu powypadkowego nie zostały zgłoszone zastrzeżenia rodziców/opiekunów prawnych ucznia poszkodowanego, postępowanie powypadkowe uznaje się za zakończone. Protokół powypadkowy sporządza się w dwóch egzemplarzach dla: poszkodowanego, szkoły, która przechowuje go w dokumentacji powypadkowej wypadku ucznia. Z treścią protokołu powypadkowego i innymi materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się poszkodowanego małoletniego i jego rodziców/opiekunów prawnych lub poszkodowanego pełnoletniego. Jeżeli poszkodowany pełnoletni zmarł lub nie pozwala mu na to stan zdrowia, z materiałami postępowania powypadkowego zaznajamia się jego rodziców/opiekunów prawnych. Protokół powypadkowy doręcza się osobom uprawnionym do zaznajomienia się z materiałami postępowania powypadkowego.

5. Składanie zastrzeżeń do protokołu powypadkowego.
W ciągu 7 dni od dnia doręczenia protokołu powypadkowego osoby, którym go doręczono, mogą zgłosić zastrzeżenia do ustaleń protokołu (są o tym informowane podczas jego odbierania).
Zastrzeżenia składa się przewodniczącemu zespołu ustnie lub na piśmie, a przewodniczący wpisuje je do protokołu. Zastrzeżenia mogą dotyczyć w szczególności: niewykorzystania wszystkich środków dowodowych niezbędnych dla ustalenia stanu faktycz- nego, sprzeczności istotnych ustaleń protokołu z zebranym materiałem dowodowym. Zastrzeżenia rozpatruje organ prowadzący szkołę. Po rozpatrzeniu zastrzeżeń organ prowadzący szkołę może: zlecić dotychczasowemu zespołowi powypadkowemu wyjaśnienie ustaleń protokołu lub przeprowadzenie określonych czynności dowodowych, powołać nowy zespół celem ponownego przeprowadzenia postępowania powypadkowego.

6. Dokumentacja.
Dyrektor szkoły prowadzi rejestr wypadków. Dyrektor wskazuje prawidłowe zachowania i odstępstwa od niniejszej procedury, informuje o wnioskach i podjętych działaniach profilaktycznych zmierzających do zapobiegania analogicznym wypadkom.

2.13. Procedura postępowania w przypadku zamachu samobójczego ucznia.
1. Działania uprzedzające, zapobiegawcze:
- omówienie problematyki suicydalnej na forum Rady Pedagogicznej,
- upowszechnienie procedur przewidywania zamachów samobójczych (np. list sprawdzających),
- monitorowanie stanu psychicznego uczniów, reagowanie na symptomy ostrego, chronicznego stresu, objawy depresji.

2. Działania interwencyjne:
- ustalenie i potwierdzenie rodzaju zdarzenia,
- nie pozostawianie ucznia samego,
- usunięcie wszystkiego, co może ułatwić realizację zamiaru,
- przeprowadzenie (bez rozgłosu) ucznia w bezpieczne, ustronne miejsce,
- zebranie wstępnych informacji o okolicznościach zdarzenia,
- wezwanie pomocy (pogotowie ratunkowe, Policja, straż) w razie potrzeby,
- zadbanie, by interwencja służb przebiegała dyskretnie,
- towarzyszenie uczniowi (za zgodą),
- zawiadomienie Dyrektora Szkoły — Dyrektor zawiadamia odpowiednie organy w systemie oświaty (w razie śmierci lub ciężkiego przypadku, zgodnie z odrębnymi przepisami),
- dokonanie szybkiej oceny zagrożeń, np. wg klucza:

UMIARKOWANE RYZYKO NP. UCZEN MÓWI O SAMOBÓJSTWIE, NIE MÓWI JAK TO ZROBI, NIE BYŁO WCZESNIEJSZYCH PRÓB.
DUŻE RYZYKO NP. WYSTĄPIŁY CZYNNIKI PRZEDWYPADKOWE, UCZEŃ MÓWI JAK TO ZROBI, BYŁY WCZESNIEJSZE PRÓBY
EKSTREMALNE RYZYKO NP. WYSTĄPIŁY WSKAŹNIKI PRZEDWYPADKOWE, UCZEŃ DOKONAŁ SAMOOKALECZENIA, PODJĄŁ PRÓBĘ NIEUDANEGO ZAMACHU SAMOBÓJCZEGO LUB INNE DZIAŁANIA ZAGRAŻAJĄCE ZDROWIU LUB ŻYCIU,

3. Działania naprawcze:
- dokonanie diagnozy ryzyka ponowienia zamachu uwzględniając, że odratowana osoba

ma nadal poważne kłopoty z radzeniem sobie z problemami życiowymi,
- bezwzględna konsultacja dalszych działań z PPP lub placówką opieki zdrowotnej,
- podejmowanie prób zmobilizowania rodziny, aby udzieliła wsparcia bliskiemu, zapewniła mu bezpieczeństwo, wzmocniła wzajemne więzi.

2.14. Procedura postępowania w przypadku żałoby po śmierci ucznia.
1. Działania uprzedzające:
- omówienie procedury postępowania na forum Rady Pedagogicznej,

- omówienie tematyki stresu, traumy, żałoby, reakcji typowych dla stresu pourazowego na forum Rady Pedagogicznej.

2. Działania interwencyjne:
   - poinformowanie nauczycieli, wychowawców,
   - przypomnienie zasad dyskusji z uczniami, uwzględniając elementy odreagowania — na godzinach z wychowawcą, innych lekcjach,
   - poinformowanie uczniów na forum klasy,
   - stworzenie możliwości uczestniczenia w ceremoniach pogrzebowych.
3. Działania naprawcze:
   - ocena potrzeb - monitorowanie stanu psychicznego uczniów ze szczególnym uwzględnieniem reakcji stresu pourazowego, zwracanie uwagi na uczniów, u których stwierdza się szczególnie ostry lub chroniczny przebieg reakcji,
   - konsultacja sytuacji z pedagogiem, psychologiem lub specjalistą z PPP,
   - ułatwianie kontaktu ze specjalistami z placówek wsparcia zewnętrznego.

2.15. Procedura postępowania nauczycieli w przypadku konieczności zawiadamiania o śmierci ucznia.

1. Powiadamianie o śmierci zawsze powinno się odbywać „twarzą w twarz”
2. Prawidłowe powiadomienie o śmierci musi spełnić następujące warunki:
   - dostarczyć niezbędne informacje;
   - udzielić pierwszego wsparcia rodzinie;
   - ochronić godność;

okazać szacunek wobec ofiary jak i powiadamianej rodziny.

3. Powiadomienie powinno odbyć się w czasie możliwie jak najkrótszym od ustalenia tożsamości ofiary i ustalenia tożsamości osób jej najbliższych,
4. Przed powiadomieniem należy zebrać informacje o relacjach ofiary z osobą powiadamianą, o stanie zdrowia osoby powiadamianej (zwłaszcza choroby serca,

krążenia, cukrzyca itp.), które są istotne do przewidywania sposobu reakcji osoby powiadamianej. Osoby powiadamiana mogą reagować w sposób bardzo emocjonalny, mogą potrzebować pierwszej pomocy. Warto przygotować sobie wsparcie pogotowia medycznego, żeby móc umożliwić w razie potrzeby natychmiastową interwencję lekarską,

5. Powiadomienie o śmierci powinno odbywać się, przez co najmniej dwie osoby. Jedna udziela informacji, druga zaś obserwuje reakcję osoby powiadamianej. Powiadomienie powinno odbyć się na terenie przyjaznym osobie powiadamianej.
6. Zawiadomienie powinno być możliwie jak najprostsze. Powinno się wyrazić współczucie, przykrość i zrozumienie.
7. Trzeba być przygotowanym na udzielenie wszystkich informacji, jakich będzie wymagała osoba powiadamiana. Osoby te często czują potrzebę dowiedzenia się szczegółów dotyczących śmierci bliskiego, okoliczności itp. (jak, w jaki sposób, kiedy, gdzie). Udzielane informacje powinny być proste i zwięzłe. Należy unikać drastycznych szczegółów i informacji niepotrzebnych, odnoszących się do drugorzędnych elementów sprawy.
8. Należy skupić się na udzieleniu pomocy i wsparcia rodzinie zmarłego.
9. Nie należy, po zawiadomieniu o śmierci, zostawić rodziny i bliskich zmarłego samych, bez opieki. Powinien zostać pracownik szkoły lub psycholog tak długo, aż minie pierwsza reakcja - szok lub pojawiają się osoby bliskie np. członkowie rodziny, znajomi, przyjaciele. Należy podać swoje dane kontaktowe (telefon, ewentualnie adres), aby udzielić informacji lub i wsparcia, w razie potrzeby. Aby rodzina ofiary nie czuła się osamotniona, należy podać adresy instytucji udzielających wsparcia.
10. Jeżeli rodzina zmarłego nie znajduje się w miejscu zamieszkania, należy powiadomić sąsiadów o potrzebie kontaktu z rodziną (powodem jest wydarzenie nadzwyczajne, interwencja z udziałem lekarza

itp.), natomiast nie należy udzielać szczegółowych informacji sąsiadom, nie należy wspominać o śmierci, aby to nie oni zawiadomili rodzinę zmarłego.
11. W realiach szkolnych rodzina nie powinna dowiadywać się o śmierci ucznia z mediów lub od osób trzecich. Obowiązek informowania leży po stronie personelu szkoły, dyrekcji.
12. Absolutnie unikać należy powierzania zadania informowania o śmierci dzieciom lub nastolatkom.

2.16. Epizod psychotyczny ucznia.

1. Działania uprzedzające:
   - Zrobienie listy symptomów psychotycznych w konsultacji z psychologiem, omówienie skutecznych metod reagowania,
   - Omówienie procedury na forum Rady Pedagogicznej,
   - Sprawdzenie, jak skutecznie wezwać pogotowie ratunkowe w sytuacji zagrożenia zdrowia życia, także spowodowanego atakami psychozy,
   - Opracowanie listy teleadresowej lokalnych organizacji, placówek zajmujących się udzieleniem pomocy osobom chorym psychicznie.
2. Działania interwencyjne:
   - Nie pozostawianie ucznia samego,
   - Reagowanie w sposób spokojny, łagodny,
   - Przeprowadzenie ucznia w spokojne miejsce,
   - Nierozpowszechnianie w szkole informacji o zdarzeniu,
   - Zawiadomienie pogotowia ratunkowego (112, 999),
   - Nie skupianie się na rozstrzyganiu, czy to jest psychoza.
3. Działania naprawcze:
   - Jeżeli uczeń wraca po leczeniu szpitalnym należy przygotować do tego klasę - np. przeprowadzić zajęcia edukacyjne na temat: „Czym jest choroba psychiczna”
   - Jeżeli uczeń sobie tego nie życzy — nie informować klasy.
   - Wziąć pod uwagę skutki uboczne leczenia i choroby przy określeniu wymagań wobec ucznia.
   - Udzielić elementarnego wsparcia rodzicom, w tym wskazać możliwość skorzystania z form pomocy dostępnych w PPP, PZP, przyszpitalnych grupach wsparcia.

2.17. Czyn karalny popełniony przez ucznia.

Cel uruchomienia procedury:
Zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego w szkole w przypadku popełnienia przez ucznia czynu karalnego oraz udzielenie pomocy uczniowi – sprawcy czynu karalnego.
Podstawy uruchomienia działań:
Przypadek może dotyczyć ucznia, który dopuścił się czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończył lat 17, bądź ucznia, który nie ukończył 18. r.ż., wówczas zastosowanie mają przepisy zawarte w Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich,
Przypadek może dotyczyć ucznia pełnoletniego (po 18. r.ż.), który popełnił czyn karalny, wówczas podlega on przepisom prawa ogólnie przyjętym wobec osób dorosłych.

Sposób postępowania:
• osoba, która była świadkiem popełnienia czynu karalnego lub dostrzegła zagrożenie, zobowiązana jest do powiadomienia dyrektora szkoły;
• dyrektor szkoły odpowiada za ustalenie okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia;
• w przypadku, gdy sprawcą jest małoletni/niepełnoletni uczeń danej szkoły przebywający na jej terenie, wyznaczone przez dyrektora osoby winny zatrzymać i przekazać go dyrektorowi szkoły lub pedagogowi/psychologowi szkolnemu pod opiekę;
• dyrektor szkoły winien powiadomić rodziców/opiekunów prawnych ucznia o zaistniałej sytuacji;

• dyrektor szkoły jest zobowiązany do niezwłocznego powiadomienia policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (np. rozbój, uszkodzenie ciała itp.) lub w przypadku, gdy sprawca jest pełnoletni bądź nie jest uczniem szkoły; do jego obowiązków należy także zabezpieczenie ewentualnych dowodów lub przedmiotów pochodzących z przestępstwa i przekazanie ich policji.
• dyrektor szkoły nie ma prawa przeprowadzać czynności zarezerwowanych dla policji (np. przesłuchiwania, przeszukiwania).

2.18. Ofiara czynu karalnego. Procedury postępowania w przypadku zidentyfikowania w szkole ucznia będącego ofiarą czynu karalnego oraz udzielania pomocy uczniowi będącemu ofiarą czynu karalnego.
Podstawy uruchomienia działań:
Sytuacja, w której uczeń stał się ofiarą czynu karalnego zabronionego przez Ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Sposób postępowania:
1. Osoba, która była świadkiem popełnienia czynu karalnego lub dostrzegła zagrożenie, winna udzielić ofierze pierwszej pomocy przedmedycznej bądź zapewnić jej udzielenie poprzez wezwanie lekarza, w przypadku kiedy ofiara doznała obrażeń;
2. Świadek powinien powiadomić o sytuacji dyrektora szkoły;
3. Obowiązkiem dyrektora szkoły jest niezwłoczne powiadomienie rodziców/opiekunów prawnych ucznia – ofiary czynu karalnego;
4. Dyrektor szkoły winien niezwłocznie wezwać policję, szczególnie w przypadku, kiedy istnieje konieczność profesjonalnego zabezpieczenia śladów przestępstwa, ustalenia okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia;
5. Ofiara czynu karalnego powinna otrzymać pomoc, wsparcie psychologiczne.

Rozdział II. Bezpieczeństwo cyfrowe w szkole

1. Informacje ogólne - Zagrożenia w świecie cyfrowym.
Proponowane działania profilaktyczne będą odpowiedzią na obowiązek: „upowszechniania wśród dzieci i młodzieży wiedzy o bezpieczeństwie oraz kształtowania właściwych postaw wobec zagrożeń, w tym związanych z korzystaniem z technologii informacyjno-komunikacyjnych”, który nakłada na szkoły Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.
Politykę bezpieczeństwa cyfrowego w szkole należy rozumieć jako zbiór zasad obejmujący procedury działania i reagowania w sytuacjach zidentyfikowanych i sklasyfikowanych jako występujące w cyberprzestrzeni szkoły oraz pojawiające się w związku z użytkowaniem sieci przez nauczycieli, uczniów i osoby trzecie.
Rodzaje cyberzagrożeń:
• infoholizm (siecioholizm, netoholizm);
• zaburzenia zdrowia psychicznego i fizycznego, w tym: choroby wzroku i słuchu, schorzenia układu kostno-szkieletowego, tendencje autodestrukcyjne;
• zagrożenia poznawczo-intelektualne, obejmujące między innymi trudności z aktywnym przyswajaniem wiedzy, brak umiejętności weryfikacji informacji, zamknięcie w „bańce informacyjnej”;
• zagrożenia moralne, takie jak: cyberpornografia, prostytucja w sieci, sexting, sponsoring i inne;
• niebezpieczeństwa społeczno-wychowawcze dotyczące zwłaszcza postaw, zachowań, relacji i więzi, takie jak: cyberprzemoc i agresja w sieci, hazard internetowy, zaburzenie kontaktów interpersonalnych czy wykorzystywanie Internetu przez sekty jako nowej, słabo nadzorowanej przestrzeni werbunkowej;

• negatywne skutki zażywania substancji chemicznych, o których źródłem wiedzy i inspiracji jest przestrzeń internetowa (narkotyki, dopalacze, leki o działaniu psychoaktywnym, sterydy i inne formy dopingu sportowego);
• ryzykowne zachowania z zakresu przestępczości teleinformatycznej, w tym: łamanie praw autorskich, hacking, bezprawne niszczenie informacji, sabotaż komputerowy, rozpowszechnianie wirusów komputerowych czy przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów.

Inny podział cyberzagrożeń wyróżnia siedem podstawowych kategorii:
1. Kontakty z nieodpowiednimi treściami:
• cyberpornografia;
• cyberprostytucja (w tym także sexting prowadzący do osiągania korzyści materialnych);
• treści propagujące niezdrowy tryb życia.
2. Niebezpieczne działania: cyberprzemoc, sexting, sharenting, samobójstwa z inspiracji i pod wpływem sieci (w tym samobójstwa transmitowane na żywo w internecie, samobójstwa pod wpływem upokorzenia czy gnębienia doznanego w sieci, instruktaże dla samobójców, a także internetowe pakty samobójcze).
3. Niebezpieczne kontakty:
• uwodzenie dzieci online (child grooming);
• cyberpedofilia.
4. Naruszanie prywatności (cyberstalking).
5. Zagrożenia o charakterze seksualnym (sexting, cyberseks).
6. Zespół uzależnienia od internetu (Internet Addiction Disorder – IAD), w tym od informacji, pozostawania online (Fear of Missing Out – FOMO) oraz od relacji społecznych budowanych i podtrzymywanych w sieci.
7. Cyberprzestępczość i nieuczciwość w sieci:
• zagrożenia związane z bezpieczeństwem danych przechowywanych w Internecie;
• fałszywe lajki i pliki cookies zawierające szkodliwe oprogramowanie;
• fałszywe witryny i wyłudzenia danych;
• ataki hakerskie na serwisy społecznościowe;
• tabnabbing (fałszywe witryny internetowe, podszywające się pod inne serwisy);
• clickjacking (maskowanie odnośnika w celu skłonienia użytkownika do kliknięcia w link podsunięty przez przestępcę);
• zagrożenia dla systemów mobilnych

2. Obligatoryjne działania interwencyjne.
Są następstwem wystąpienia zagrożenia. Podzielić je można na trzy grupy:
1. Działania wobec aktu/zdarzenia – opis przypadku, ustalenie okoliczności zdarzenia, zabezpieczenie dowodów oraz monitoring sytuacji szkolnej;

- zachowaniu (nieusuwaniu) dokumentacji cyfrowej: wiadomości sms, e-maili, nagrań z poczty głosowej telefonu, komentarzy w serwisie społecznościowym, zapisów na blogu czy plików filmów wideo. O ile to możliwe, należy także zarchiwizować treść rozmów w komunikatorach oraz linki (konkretne adresy URL), a także dane o potencjalnym sprawcy. Każde zdarzenie wymaga udokumentowania w stosownym protokole.

2. Działania wobec uczestników zdarzenia (ofiara – sprawca – świadek, rodzice/opiekunowie prawni);

- Działania na rzecz uczestników zdarzenia oznaczają te aktywności, które podejmowane są wobec ofiar (osób poszkodowanych), sprawców i świadków zdarzenia, rodziców/prawnych opiekunów.

3. Działania wobec instytucji/organizacji/służb pomocowych i współpracujących – policji, wymiaru sprawiedliwości, służb społecznych.

- Współpraca z zewnętrznymi instytucjami jest niezbędna w przypadku naruszenia przepisów prawa przez uczniów lub osoby spoza szkoły. Należy pośród nich wyróżnić szczególnie współpracę z: (1) policją i sądami rodzinnymi, (2) służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi oraz (3) dostawcami usług internetowych oraz operatorami telekomunikacyjnymi.

Sposób postępowania:
1. Sprawca musi otrzymać od przedstawicieli szkoły komunikat o braku akceptacji dla działań, jakich dokonał. W trakcie rozmowy uczeń powinien poznać możliwe skutki swojego postępowania, a także konsekwencje, jakie mogą zostać wobec niego wyciągnięte (np. wynikające ze statutu i/lub regulaminu szkoły lub wprowadzonego kontraktu – umowy).
2. Sprawca powinien zostać wezwany do zaprzestania podejmowania podobnych działań w przyszłości oraz usunięcia skutków swoich dotychczasowych działań (np. publikacji na portalu społecznościowym).
3. Sprawca powinien również zostać objęty odpowiednią pomocą psychologiczno-pedagogiczną w celu zrozumienia konsekwencji swego zachowania oraz zmiany postawy i dalszego postępowania. Jeśli sprawców jest więcej, to z każdym z nich należy rozmawiać osobno.
4. Należy zadbać o to, żeby osoba reprezentująca szkołę (psycholog, pedagog, wychowawca) ograniczała się do podjęcia interwencji, a nie wymierzała karę. Decyzję o tym, jaką karę wymierzyć sprawcy, powinna podejmować rada pedagogiczna (po poznaniu wszystkich okoliczności zdarzenia), a przekazywać – dyrektor szkoły. Ważne jest zatem oddzielenie osoby pedagoga, nawiązującego relację z uczniem, od organu wymierzającego karę.
5. Celem sankcji wobec sprawcy jest przede wszystkim: zatrzymanie jego działań i zapewnienie poczucia bezpieczeństwa ofierze oraz zmiana postawy sprawcy. Sankcje mają na celu także pokazanie społeczności szkolnej, że działania sprawcy nie będą tolerowane i że szkoła jest w stanie skutecznie zareagować w tego rodzaju sytuacji. Podejmując decyzję o zastosowaniu sankcji, należy wziąć pod uwagę:
• rozmiar i rangę szkody – np. czy w przypadku cyberprzemocy materiał został upubliczniony w sposób pozwalający na dotarcie do niego wielu osobom (określa to rozmiar upokorzenia, jakiego doznaje ofiara), czy trudno jest wycofać materiał z sieci itp.;
• czas trwania prześladowania – czy było to długotrwałe działanie, czy pojedynczy incydent;
• świadomość popełnianego czynu – czy działanie było zaplanowane, a sprawca był świadomy, że postąpił nagannie, np. czy wie, że wyrządza krzywdę koledze, jak wiele wysiłku włożył w ukrycie swojej tożsamości itp.;
• motywacje sprawcy – należy sprawdzić, czy działanie sprawcy nie jest działaniem odwetowym w odpowiedzi na uprzednie doświadczenia sprawcy.
6. Aktywność wobec sprawcy powinna także obejmować rozmowę z jego rodzicami lub opiekunami prawnymi – muszą oni zostać poinformowani o zdarzeniu, zapoznani z materiałami oraz decyzją co do dalszego postępowania ze sprawcą (np. z zastosowanymi sankcjami).
7. Warto, aby rodzice współpracowali ze szkołą w zakresie rozwiązywania sytuacji kryzysowej, aby stali się jej sojusznikami, a nie przeciwnikami. Rodzice/opiekunowie prawni sprawcy powinni również zostać poinformowani, że rodzice ofiary mają prawo zgłosić sprawę policji.
8. Jeśli sprawcą jest osoba spoza szkoły, należy zapewnić bezpieczeństwo ofierze i poinformować ją (jej rodziców/opiekunów prawnych) o przysługujących jej prawach (np. zgłoszenie popełnienie przestępstwa policji). Jeśli sprawcą jest uczeń z innej szkoły, należy rozważyć nawiązanie współpracy między placówkami i wspólne rozwiązanie kryzysowej sytuacji.

3. Dostęp do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych. Procedura reagowania
Podstawy prawne uruchomienia procedury:

Kodeks karny, art. 200 § 1–5 kk, art. 200a kk, art. 200b kk, art. 202 § 1-4b, art. 256 kk, art. 257., Statut U I LO.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą:
Zagrożenie łatwym dostępem do treści szkodliwych, niedozwolonych, nielegalnych i niebezpiecznych dla zdrowia (pornografia, treści obrazujące przemoc, promujące działania szkodliwe dla zdrowia i życia dzieci, popularyzujące ideologię faszystowską i działalność niezgodną z prawem, nawołujące do samookaleczeń i samobójstw, korzystania z narkotyków; niebezpieczeństwo werbunku dzieci i młodzieży do organizacji nielegalnych i terrorystycznych).
Zgłaszanie nielegalnych treści:
www.dyzurnet.pl, numer alarmowy 112 , policja 997

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
Reakcja szkoły w przypadku pozyskania wiedzy o wystąpieniu zagrożenia będzie zależna od tego, czy: (1) treści te można bezpośrednio powiązać z uczniami danej szkoły, czy też (2) treści nielegalne lub szkodliwe nie mają związku z uczniami danej szkoły, lecz wymagają kontaktu szkoły z odpowiednimi służbami.
1. W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody w formie elektronicznej (pliki z treściami niedozwolonymi, zapisy rozmów w komunikatorach, e-maile, zrzuty ekranu), znalezione w internecie lub w komputerze dziecka. Zabezpieczenie dowodów jest zadaniem rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, w czynnościach tych może wspomagać ich przedstawiciel szkoły posiadający odpowiednie kompetencje techniczne. W pierwszym przypadku (1) rozwiązanie leży po stronie szkoły, zaś w drugim należy rozważyć zgłoszenie incydentu policji oraz poinformować o nim serwis Dyżurnet (dyzurnet.pl).
2. Identyfikacja sprawcy(-ów). W identyfikacji sprawców kluczową rolę odgrywają zgromadzone dowody. W procesie udostępniania nielegalnych i szkodliwych treści małoletnim biorą udział na ogół: twórca treści – np. pornograficznych – oraz osoby, które udostępniły je dziecku. Często są nimi rówieśnicy – uczniowie tej samej szkoły czy klasy, dzieci sąsiadów. Konieczne jest poinformowanie wszystkich rodziców/prawnych opiekunów dzieci uczestniczących w zdarzeniu o sytuacji i roli ich dzieci.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły:
1. W przypadku udostępniania przez ucznia treści opisanych wcześniej jako szkodliwe nielegalne i niebezpieczne dla zdrowia należy przeprowadzić z nim rozmowę na temat jego postępowania i w jej trakcie uzmysłowić mu szkodliwość prowadzonych przez niego działań. Działania szkoły powinny koncentrować się jednak na aktywnościach wychowawczych. W przypadku upowszechniania przez sprawców treści nielegalnych (np. pornografii dziecięcej) należy złożyć zawiadomienie o zdarzeniu na policji.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
1. Dzieci – ofiary i świadków zdarzenia – należy począwszy od pierwszego etapu interwencji otoczyć opieką psychologiczno-pedagogiczną.
2. Rozmowa z dzieckiem powinna się odbywać z uwzględnieniem jego komfortu psychicznego, z poszanowaniem poufności i podmiotowości ucznia ze względu na fakt, iż kontakt z treściami nielegalnymi może mieć bardzo szkodliwy wpływ na jego psychikę. W trakcie rozmowy należy ustalić okoliczności uzyskania przez ofiarę dostępu do ww. treści.
3. Należy koniecznie powiadomić rodziców lub opiekunów prawnych ofiary o zdarzeniu i uzgodnić z nimi podejmowane działania i formy wsparcia dziecka. Działania szkoły w takich przypadkach powinna cechować poufność i empatia w kontaktach ze wszystkimi uczestnikami zdarzenia oraz osobami udzielającymi wsparcia.
4. W przypadku kontaktu dziecka z treściami szkodliwymi należy dokładnie zbadać sposób, w jaki do niego doszło. Poszukiwanie przez dziecko tego typu treści w sieci lub podsuwanie ich dziecku przez

innych może być oznaką niepokojących incydentów ze świata rzeczywistego, np. kontaktów z osobami handlującymi narkotykami czy udziału w procesie rekrutacji do sekty lub innej niebezpiecznej grupy.

Aktywności wobec świadków:
1. W przypadku gdy informacja na temat zdarzenia dotrze do środowiska rówieśniczego ofiary – w klasie czy szkole – wskazane jest podjęcie działań edukacyjnych i wychowawczych.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
W przypadku naruszenia prawa, np. rozpowszechniania materiałów pornograficznych z udziałem nieletniego lub prób uwiedzenia małoletniego w wieku do 15 lat przez osobę dorosłą, należy – w porozumieniu z rodzicami dziecka – niezwłocznie powiadomić policję.

Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi:
Kontakt z treściami szkodliwymi lub niebezpiecznymi może wywołać potrzebę skorzystania przez ofiarę ze specjalistycznej opieki psychologicznej. Decyzja o takim kontakcie i skierowaniu na terapię musi zostać podjęta w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka.

3.1. Zagrożenia prywatności. Procedura postępowania.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Kodeks karny, art. 190a, RODO.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą:
Zagrożenie to polega na naruszeniu prywatności dziecka lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku dziecka albo pracownika szkoły. Należy zwrócić uwagę, że podszywanie się pod inną osobę, wykorzystywanie jej wizerunku lub danych osobowych w celu wyrządzenia jej szkody osobistej lub majątkowej jest w świetle polskiego prawa przestępstwem.
Najczęstszymi formami wyłudzenia lub kradzieży danych jest przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu dyskredytacji lub naruszenia dobrego wizerunku ofiary (np. publikacja zdjęć intymnych bądź fotomontażu), szantażowania (w celu uzyskania korzyści finansowych w zamian za niepublikowanie zdjęć bądź treści naruszających reputację ofiary), dokonania zakupów i innych transakcji finansowych (np. w sklepach internetowych na koszt ofiary). Często naruszenia prywatności łączy się z cyberprzemocą.

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
2. Gdy sprawcą jest uczeń – kolega ofiary ze szkoły czy klasy – uczniowie lub rodzice powinni skontaktować się z dyrektorem szkoły, wychowawcą lub osobą odpowiedzialną za koordynację działań związanych z bezpieczeństwem cyfrowym na terenie szkoły.
3. W przypadku gdy do naruszenia prywatności poprzez kradzież, wyłudzenie danych osobowych wykorzystanie wizerunku dziecka dochodzi ze strony dorosłych osób trzecich, rodzice powinni skontaktować się bezpośrednio z policją i powiadomić o tym szkołę (zgodnie z Kodeksem karnym ściganie następuje wówczas na wniosek pokrzywdzonego). Istotne dla ścigania sprawcy jest uzyskanie dowodów potwierdzających, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej.

Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów:
1. W pierwszej kolejności należy zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania – w formie elektronicznej (e-mail, zrzut ekranu oraz adres strony, na której udostępniony został wizerunek dziecka, konwersacja w komunikatorze, SMS).

2. Równolegle należy dokonać zmian tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych, tak aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności – w działaniu tym powinna wspierać ucznia osoba dorosła. Jeśli wykradzione dane zostały wykorzystane w celu naruszenia dobrego wizerunku ofiary bądź w innych celach niezgodnych z prawem, należy dążyć do wyjaśnienia tych działań i usunięcia ich skutków, także tych widocznych w Internecie. Likwidacja stron internetowych czy profili w portalach społecznościowych, która wymagać będzie interwencji w zebrane dowody, musi odbywać się za zgodą policji (o ile została powiadomiona). Szczególnej uwagi wymagają incydenty kradzieży tożsamości w celu posłużenia się nią np. podczas zakupu towarów online lub dokonania transakcji finansowych. W tym przypadku należy skontaktować się ze sklepem lub pożyczkodawcą i wyjaśnić charakter zdarzenia. O czynach niezgodnych z prawem należy powiadomić policję.
3. Identyfikacja sprawcy(-ów).
W przypadku, gdy dowody jasno wskazują na konkretnego sprawcę oraz potwierdzają, że sprawca zmierzał do wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej, należy je zabezpieczyć i przekazać policji. W przypadku, gdy trudno to ustalić, identyfikacji dokonać powinna policja.
4. W przypadku znanego sprawcy, który jednak nie działał z powyższych pobudek, szkoła powinna dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo-profilaktycznych uzgodnionych z rodzicami.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły:
1. Gdy sprawcą incydentu jest uczeń szkoły, należy wobec niego – w porozumieniu z rodzicami – podjąć działania wychowawcze, zmierzające do uświadomienia nieodpowiedniego i nielegalnego charakteru czynów, jakich dokonał. Jednym z elementów takich działań powinno być zadośćuczynienie osobie poszkodowanej. Celem tych działań powinno być nie tylko nabycie przez ucznia odpowiedniej wiedzy na temat wagi poszanowania prywatności w codziennym życiu, ale trwała zmiana jego postawy na prezentującą szacunek wobec cudzego wizerunku i prywatności. Działania takie szkoła powinna podjąć niezależnie od powiadomienia policji/sądu rodzinnego.
2. Dyrektor szkoły powinien podjąć decyzję w sprawie powiadomienia o incydencie policji, biorąc pod uwagę rodzaj czynu oraz wiek sprawcy, jego dotychczasowe zachowanie, postawę po odkryciu incydentu, opinie wychowawcy i pedagoga. Dobrym rozwiązaniem jest uzyskanie interpretacji prawnej radcy prawnego.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
1. Nieletnią ofiarę incydentu należy otoczyć – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – opieką psychologiczno-pedagogiczną (jeśli jest taka potrzeba) i powiadomić o działaniach podjętych w celu usunięcia skutków działania sprawcy (np. usunięcie z internetu intymnych zdjęć ofiary, zablokowanie dostępu do konta w portalu społecznościowym). Jeśli kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego imienia ofiary jest znane tylko jej i rodzicom, szkoła powinna zapewnić poufność działań, tak aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.

Działania wobec świadków:
1. Gdy kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego imienia ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów szkoły, należy podjąć wobec nich działania wychowawcze, zwracające uwagę na negatywną ocenę narażania na uszczerbek wizerunku ucznia – koleżanki lub kolegi – oraz odpowiedzialność prawną.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
Gdy naruszenie prywatności czy wyłudzenie lub kradzież tożsamości skutkują wyrządzeniem ofierze szkody majątkowej lub osobistej, rodzice ucznia powinni o tym powiadomić policję.

Współpraca ze służbami placówkami specjalistycznymi:
W przypadku konieczności podejmowania dalszych działań pomocowych wobec ofiary, można skierować ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej.

2.3. Nadmierne korzystanie z Internetu.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe.
Rodzaj zagrożenia:
Infoholizm (siecioholizm) – nadmierne, obejmujące niekiedy niemal całą dobę, korzystanie z zasobów Internetu i gier komputerowych (najczęściej sieciowych) oraz portali społecznościowych przez dzieci. Jego negatywne efekty polegają na pogarszaniu się stanu zdrowia fizycznego (np. choroby oczu, padaczka ekranowa, choroby kręgosłupa) i psychicznego (irytacja, rozdrażnienie, spadek sprawności psychofizycznej, a nawet depresja), zaniedbywaniu codziennych czynności, oraz osłabianiu relacji rodzinnych i społecznych.

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
2. W przypadku nadmiernego korzystania z komputera lub podejrzenia infoholizmu konieczne jest podejmowanie działań pomocowych – głównie skierowanie ucznia, za zgodą i we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej, np. terapeutycznej. Kluczowe są tutaj pozostałe objawy wskazane wyżej. Nauczyciele w szkole powinni zainteresować się przypadkami dzieci nieangażujących się w życie klasy, a poświęcającymi wolne chwile na kontakt online lub przychodzącymi do szkoły po nieprzespanej nocy. Rzadziej zgłoszeń można się spodziewać od rówieśników dziecka nadmiernie korzystającego z sieci.

3. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów.
Reakcja szkoły powinna polegać w pierwszej kolejności na ustaleniu we współpracy z rodzicami skutków zdrowotnych i psychicznych, jakie nadmierne korzystanie z zasobów Internetu wywołało u dziecka (np. gorsze wyniki w nauce, niedosypianie, niedojadanie, rezygnacja z dawnych zainteresowań, załamanie się relacji z rodziną czy rówieśnikami). Celem tych ustaleń jest wybór odpowiedniej ścieżki rozwiązywania problemu: z udziałem specjalistów (lekarzy, terapeutów) lub bez – wyłącznie w szkole.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
1. Osoba, której problem dotyczy, powinna zostać otoczona zindywidualizowaną opieką pedagoga/psychologa szkolnego. Pierwszym etapem powinno być zebranie wywiadu od ucznia i jego rodziców w celu określenia sytuacji i wstępnego ustalenia poziomu zagrożenia.
2. Następnie, w zależności od stwierdzonego zagrożenia, proponuje się konsultacje ze specjalistą, który pozwoli zdiagnozować poziom zagrożenia, określić przyczyny popadnięcia ucznia w nałóg (np. takie jak trudna sytuacja domowa, brak sukcesów edukacyjnych w szkole, izolacja w środowisku rówieśniczym) i ukazać specyfikę przypadku. Każde dziecko, u którego podejrzewa się nałóg korzystania z Internetu, powinno zostać profesjonalnie zdiagnozowane za zgodą rodziców/opiekunów prawnych przez psychologa szkolnego lub poradnię psychologiczno-pedagogiczną.
3. Dziecku w trakcie wsparcia należy zapewnić komfort psychiczny – o jego sytuacji i specyfice uwarunkowań osobistych powinni zostać powiadomieni wszyscy uczący i oceniający je nauczyciele.
4. Z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka należy omówić wspólne rozwiązania trudnej sytuacji. Tylko synergiczne współdziałanie rodziców i szkoły może zagwarantować powodzenie podejmowanych działań wspierających dziecko.

Działania wobec świadków:
Jeśli świadkami problemu są rówieśnicy dziecka, należy im w rozmowie zwrócić uwagę na negatywne aspekty nadmiernego korzystania z zasobów internetu oraz zaapelować o wsparcie dziecka dotkniętego problemem.

Współpraca ze służbami i placówkami specjalistycznymi :
W przypadku zdiagnozowania przez psychologa uzależnienia od internetu dziecko powinno zostać skierowane, we współpracy z rodzicami/opiekunami prawnymi, do placówki specjalistycznej oferującej program terapeutyczny.

2.4. Dezinformacja, bezkrytyczna wiara w treści zamieszczone w Internecie, nieumiejętność odróżnienia treści prawdziwych od nieprawdziwych, w tym szkodliwość reklam. Procedury reagowania.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Ustawa z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe .
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą:
Brak umiejętności odróżniania informacji prawdziwych od nieprawdziwych publikowanych w Internecie, bezkrytyczne uznawanie prawdę tez publikowanych na forach internetowych, kierowanie się informacjami zawartymi w reklamach.

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia. Uczniowie nieumiejący odróżniać prawdy od fałszu informacji publikowanych w Internecie powinni być identyfikowani przez nauczycieli i wychowawców w trakcie lekcji wszystkich przedmiotów. Często niepożądana postawa ujawnia się podczas przygotowania prac domowych i jest stosunkowo łatwa do zidentyfikowania przez oceniającego je nauczyciela. Procedury interwencyjne mają uzasadnienie w przypadku uczniów podejmujących zachowania ryzykowne (np. samookaleczających się lub stosujących ryzykowne diety itp.).
2. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów. Posługiwanie się nieprawdziwymi informacjami zaczerpniętymi z Internetu w procesie dydaktycznym – podczas lekcji lub w zadaniach domowych – każdorazowo powinno być zauważone przez nauczyciela, przeanalizowane i skomentowane.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły:
Wystarczającą reakcją jest opublikowanie sprostowania nieprawdziwych informacji i – w miarę możliwości – rozpowszechnienie go w Internecie, na portalach o zbliżonej tematyce.

Działania wobec ofiar zdarzenia i świadków:
Szkoła powinna prowadzić działania profilaktyczne – edukację medialną (informacyjną), np. w trakcie zajęć nieinformatycznych (np. historii, języka polskiego) przez wszystkie lata nauki ucznia w szkole lub podczas lekcji ukierunkowanych na zdobywanie przez dzieci i młodzież kompetencji cyfrowych. Edukacja medialna może być prowadzona również na zajęciach pozalekcyjnych. Działania mające na celu zapobieganie angażowaniu się młodzieży w zachowania autodestrukcyjne powinny być zaplanowane w ramach programu profilaktycznego szkoły oraz skierowane od ogółu uczniów (profilaktyka uniwersalna).

2.5. Cyberprzemoc. Procedura reagowania.
Podstawy prawne uruchomienia procedury:
Kodeks karny: art.190 § 1–2, art. 190a § 1–3, art. 212 § 1–2, art. 256, art. 267 § 1–4, art. 268a.

Statut U I LO.

Rodzaj zagrożenia objętego procedurą:
Akty cyberprzemocy stanowiące naruszenie prawa mogą być ścigane na wniosek pokrzywdzonego (w przypadku dzieci do 18. r.ż. na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych). Są to:

- groźba karalna (art. 190 Kodeksu karnego – dalej kk),
- zmuszanie groźbą do określonego działania (art. 191 kk),
- uporczywe nękanie – stalking (art. 190a kk),
- naruszenie wizerunku (art. 23 i 24 Kodeksu cywilnego),
- zniesławienie/znieważenie (art. 216 i 212 kk),
- włamanie (art. 267 i 268a kk).

Czyny karalne ścigane z urzędu powinny być niezwłocznie zgłoszone na policję lub do prokuratury. Są to :

- rozpowszechnianie zdjęć lub filmów z udziałem osoby nieletniej, mających cechy pornograficzne,
- publikowanie materiałów prezentujących seksualne wykorzystywanie nieletnich (art. 202 kk).

Telefony alarmowe krajowe i lokalne:
Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka: 800 12 12 12
telefon zaufania dla dzieci i młodzieży: 116 111, https://11611.pl/
telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci: 800 100 100,
Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl dyzurnet@dyzurnet.pl

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
Akt cyberprzemocy może zostać ujawniony przez ofiarę, świadka (np. innego ucznia, nauczyciela, rodzica) lub osobę bliską ofierze (np. rodzice, rodzeństwo, przyjaciele). W każdym przypadku należy ze spokojem wysłuchać osoby zgłaszającej i okazać jej wsparcie, trzeba podziękować jej za zaufanie i zgłoszenie tej sprawy.
2. Jeśli zgłaszającym jest ofiara cyberprzemocy, podejmując działania, przede wszystkim należy okazać wsparcie – z zachowaniem jej podmiotowości i poszanowaniem jej uczuć. Trzeba potwierdzić, że ujawnienie przemocy jest dobrą decyzją. Taką rozmowę należy przeprowadzić w miejscu bezpiecznym, zapewniającym ofierze intymność. Nie należy podejmować kroków, które mogłyby prowadzić do powtórnej wiktymizacji czy wzbudzić podejrzenia sprawcy (np. wywoływać ucznia z lekcji do gabinetu dyrektora).
3. Jeśli osobą zgłaszającą nie jest ofiara, najpierw warto poprosić o opis sytuacji, także z zachowaniem podmiotowości i poszanowaniem uczuć osoby zgłaszającej (np. jej strachu przed posądzeniem o donosicielstwo, obawy o własne bezpieczeństwo).
4. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów.
Należy zabezpieczyć wszystkie dowody związane z aktem cyberprzemocy (np. zrobić kopię materiałów, zanotować datę i czas otrzymania materiałów, dane nadawcy, adresy stron www, historię połączeń itd.). W trakcie zbierania materiałów trzeba zadbać o bezpieczeństwo osób zaangażowanych w problem.
5. Identyfikacja sprawcy(-ów)
Identyfikacja sprawcy(-ów) często jest możliwa dzięki zebranym materiałom – wynikom rozmów z osobą zgłaszającą, z ofiarą – oraz analizie zebranych materiałów. Ofiara często domyśla się, kto stosuje wobec niej cyberprzemoc. Jeśli ustalenie sprawcy wydaje się niemożliwe, a w ocenie kadry pedagogicznej jest konieczne, należy skontaktować się z policją.
6. Bezwzględnie należy zgłosić rozpowszechnianie nagich zdjęć osób poniżej 18. r.ż. (art. 202 § 3 kk).

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły:
1. Gdy sprawca cyberprzemocy jest znany i jest on uczniem szkoły, pedagog szkolny powinien przeprowadzić z nim rozmowę o jego zachowaniu. Rozmowa taka ma służyć ustaleniu okoliczności zdarzenia, jego wspólnej analizie (w tym np. przyjrzeniu się przyczynom), a także próbie rozwiązania sytuacji konfliktowej (w tym sposobów zadośćuczynienia ofiarom cyberprzemocy).
2. Cyberprzemoc powinna podlegać sankcjom określonym w wewnętrznych przepisach szkoły (m.in. w statucie, kontrakcie, regulaminie). Szkoła może stosować konsekwencje przewidziane dla sytuacji „tradycyjnej" przemocy. Warto jednak rozszerzyć katalog dostępnych środków, np. o czasowy zakaz korzystania ze szkolnej pracowni komputerowej w czasie wolnym i przynoszenia do szkoły akcesoriów elektronicznych (np. PSP, MP3) itp.
3. W sytuacji, gdy sprawca jest nieznany, podstawowe działanie polega na przerwaniu aktu cyberprzemocy (zawiadomieniu administratora serwisu w celu usunięcia materiału po wcześniejszym zabezpieczeniu dowodów), zapewnieniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej poszkodowanemu oraz wsparciu rodziców poszkodowanego ucznia w ewentualnym zgłoszeniu sprawy policji.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
1. W pierwszej kolejności należy udzielić wsparcia ofierze. Musi się ona czuć bezpieczna i otoczona opieką dorosłych. Na poczucie bezpieczeństwa dziecka wpływa fakt, że wie ono, iż szkoła podejmuje kroki w celu rozwiązania problemu. Podczas rozmowy z uczniem – ofiarą cyberprzemocy – należy zapewnić go, że nie jest winny zaistniałej sytuacji oraz że nikt nie ma prawa zachowywać się w ten sposób wobec niego, a także podkreślić, że dobrze zrobił, ujawniając sytuację. Należy okazać zrozumienie dla jego uczuć, w tym trudności z ujawnieniem okoliczności wydarzenia, strachu, wstydu. Trzeba podkreślić, że szkoła nie toleruje przemocy i że zostaną uruchomione odpowiednie procedury interwencyjne.
2. Należy poinformować ucznia o krokach, jakie może podjąć szkoła, i sposobach, w jaki może zapewnić mu bezpieczeństwo.
3. Należy pomóc ofierze (rodzicom/opiekunom prawnym) w zabezpieczeniu dowodów (to może być dla niej zadanie trudne zarówno ze względów technicznych, jak i emocjonalnych), omówić strategię postępowania wobec sprawcy (np. zerwanie kontaktu ze sprawcą, niepodejmowanie agresywnej konfrontacji itp.), zadbać o podstawowe zasady bezpieczeństwa online (np. nieudostępnianie swoich danych kontaktowych, kształtowanie własnego wizerunku itd.). Pomoc ofierze nie może kończyć się w momencie zamknięcia procedury. Warto monitorować sytuację, czuwać nad jej bezpieczeństwem, np. zwracać uwagę, czy nie są podejmowane wobec niej dalsze działania przemocowe, obserwować, jak sobie radzi w grupie po ujawnieniu incydentu cyberprzemocy.
4. W działania wobec ofiary należy także włączyć rodziców/opiekunów ofiary – trzeba na bieżąco ich informować o sytuacji, pamiętając przy tym o podmiotowym traktowaniu dziecka – mówiąc mu o tym i starając się uzyskać jego akceptację dla udziału rodziców. Jeśli dziecko nie wyraża zgody, należy omówić z nim jego obawy, a jeśli to nie pomaga, powołać się na obowiązujące nas zasady i przekazać informację rodzicom.
5. W trakcie rozmowy z dzieckiem i/lub jego rodzicami/opiekunami, jeśli jest to wskazane, można zaproponować pomoc specjalisty (np. psycholog szkolny, poradnia psychologiczno-pedagogiczna) oraz przekazać informację o możliwości zgłoszenia sprawy policji.

Działania wobec świadków:
Należy zadbać o bezpieczeństwo świadków zdarzenia, zwłaszcza jeśli byli oni osobami ujawniającymi cyberprzemoc. W trakcie rozmowy ze świadkami należy okazać zrozumienie i empatię wobec ich uczuć – obawy przed posądzeniem o donosicielstwo, strachu przed staniem się kolejną ofiarą sprawcy itp.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
Samo wystąpienie zjawiska cyberprzemocy nie zawsze jest jednoznaczne z koniecznością zaangażowania policji i sądu rodzinnego – procedura powinna umożliwiać rozwiązanie sytuacji problemowej na poziomie szkoły, która wykorzystuje wszystkie dostępne środki wychowawcze środki (rozmowa z rodzicami, konsekwencje wobec sprawcy wynikające ze statutu i/lub regulaminu) i interwencje pedagogiczne). Kontaktu z policją wymagają wszelkie sytuacje, w których zostało naruszone prawo. Za zgłoszenie powinien odpowiadać dyrektor szkoły.

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi
Kontakt z dostawcą usługi może być wskazany w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów. Do podjęcia takiego działania stymuluje administratora serwisu art. 14 Ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j. Dz.U. 2020, poz. 344).

2.6. Seksting – procedura reagowania.
Podstawa prawna uruchomienia procedury :
Kodeks karny – art. 191a, art. 202 § 1–4c.
Rodzaj zagrożenia objętego procedurą:
Seksting to przesyłanie wiadomości drogą elektroniczną w formie wiadomości MMS lub z wykorzystaniem różnych aplikacji i komunikatorów albo publikowanie np. na portalach (społecznościowych) prywatnych treści, głównie zdjęć lub filmów, o kontekście seksualnym, erotycznym.
Opis :
Wyróżniamy trzy podstawowe rodzaje sekstingu, które skutkują koniecznością realizacji zmodyfikowanych procedur reagowania:
Rodzaj 1. Wymiana materiałów o charakterze seksualnym następuje tylko w ramach związku między dwojgiem rówieśników. Materiały nie uległy rozprzestrzenieniu dalej.
Rodzaj 2. Materiały o charakterze seksualnym zostały rozesłane większej liczbie osób, jednak nie dochodzi do cyberprzemocy na tym tle. Młodzież traktuje materiał jako formę wyrażenia siebie.
Rodzaj 3. Materiały zostały rozesłane większej liczbie osób (bez względu na intencje) i na tym tle dochodzi do cyberprzemocy.

Sposób działania:
Identyfikacja sprawcy(ów).
Identyfikacja sprawcy będzie możliwa przede wszystkim dzięki zabezpieczeniu dowodów – przesyłanych zdjęć czy zrzutów ekranów portali, w których opublikowano zdjęcie(-a). W niektórych przypadkach seksting może nosić znamiona przestępstwa związanego z produkcją oraz rozpowszechnianiem materiałów pornograficznych z udziałem osoby małoletniej (poniżej 18. r.ż.) – art. 202 § 3 i 4 kk, dlatego skrupulatność i wiarygodność dokumentacji ma duże znaczenie. Należy przy tym przestrzegać zasad dyskrecji, szczególnie w środowisku rówieśniczym ofiary.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły:
Zidentyfikowani małoletni sprawcy sekstingu winni zostać wezwani do dyrekcji szkoły, gdzie zostaną im przedstawione dowody ich aktywności. Niezależnie od zakresu negatywnych zachowań i działań, wszyscy sprawcy powinni otrzymać wsparcie pedagogiczne i psychologiczne. Konieczne są także rozmowy ze sprawcami w obecności ich rodziców zaproszonych do szkoły.

- Rodzaj 1. Dalsze działania poza zapewnieniem wsparcia i opieki psychologiczno-pedagogicznej nie są konieczne, jednak istotne jest pouczenie sprawców zdarzenia, że dalsze rozpowszechnianie materiałów może być nielegalne i będzie miało poważniejsze konsekwencje, w tym prawne.

- Rodzaj 2. Niektóre tego typu materiały mogą zostać uznane za pornograficzne, w takim wypadku na dyrektorze szkoły/placówki ciąży obowiązek zgłoszenia incydentu policji. Rozpowszechnianie materiałów pornograficznych z udziałem nieletnich jest przestępstwem ściganym z urzędu (art. 202 Kodeksu karnego), dlatego też dyrektor szkoły/placówki jest zobowiązany do zgłoszenia incydentu policji i/lub do sądu rodzinnego. Wszelkie działania wobec sprawców incydentu powinny być podejmowane w porozumieniu z ich rodzicami lub opiekunami prawnymi.
- Rodzaj 3. W sytuacji zaistnienia znamion cyberprzemocy należy dodatkowo zastosować procedurę: cyberprzemoc.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
1. Dokumentacja dowodów,
2. Otoczenie opieką psychologiczno-pedagogiczną ofiary oraz zaproponowanie odpowiednich działań wychowawczych.
3. Identyfikacja potencjalnego sprawcy powinna być realizowana z uwzględnieniem komfortu psychicznego dziecka – ofiary sekstingu, z jego poszanowaniem.

Działania wobec świadków:
Jeśli przypadek sekstingu zostanie upowszechniony w środowisku rówieśniczym, np. poprzez media społecznościowe czy MMS, wśród uczniów tej samej szkoły lub klasy lub publikację na portalu społecznościowym, należy podjąć działania wychowawcze, uświadamiające negatywne aspekty moralne sekstingu oraz narażanie się na dotkliwe kary osób, które go stosują.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
W przypadku publikacji lub upowszechniania zdjęć o charakterze pornografii dziecięcej (co jest wykroczeniem ściganym z urzędu) kierownictwo szkoły jest zobowiązane do powiadomienia o tym zdarzeniu policji lub sądu rodzinnego.

Współpraca ze służbami społecznymi, placówkami specjalistycznymi:
Kontakt ofiar z placówkami specjalistycznymi może okazać się konieczny w indywidualnych przypadkach. O skierowaniu do nich decyzję powinien podjąć psycholog/pedagog szkolny wspólnie z rodzicami/opiekunami prawnymi ofiary.

2.7. Bezprawne użycie cudzego wizerunku w sieci. Procedura reagowania.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Ustawa Kodeks cywilny i Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych,

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
Wizerunek jest jednym z dóbr osobistych wymienionych w art. 23 Kodeksu cywilnego obok zdrowia, wolności, czci, swobody sumienia, nazwiska lub pseudonimu, tajemnicy korespondencji, nietykalności mieszkania, twórczości naukowej, artystycznej, wynalazczej i racjonalizatorskiej. Wizerunek ma cechy prawa niezbywalnego, czyli takiego, które nie może zostać komuś sprzedane czy pożyczone.
Podobnie jak inne dobra osobiste, pozostaje pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
Oświadczenie woli osoby, której wizerunek ma zostać wykorzystany, może być wyrażone przez każde zachowanie, które ujawni tę wolę w sposób dostateczny. Zgoda na publikowanie wizerunku powinna zostać wyrażona wprost. Jednocześnie osoba, która takiej zgody udziela, musi mieć pełną świadomość

formy, w jakiej zostanie przedstawiony jej wizerunek, miejsca i czasu publikacji tego wizerunku, ewentualnego zestawienia jej wizerunku z innymi wizerunkami czy towarzyszącego publikacji wizerunku komentarza.
2. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów. Należy zebrać informacje przede wszystkim o:
• osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona, tj. czy to jej wizerunek lub wizerunek osoby, która jest pod jej władzą rodzicielską, został naruszony bezprawnym działaniem;
• okolicznościach zdarzenia;
• możliwych dowodach, np. zrzut ekranu dokumentujący bezprawne użycie wizerunku.
3. Identyfikacja sprawcy (-ów).
Dochodzenie naruszeń dóbr osobistych, w tym wizerunku, jest, co do zasady działaniem podejmowanym z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami. Natomiast w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo mogą być zaangażowane organy ścigania.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły:
Decyzja o dalszych krokach prawnych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych, w tym wizerunku, należy do osoby, której wizerunek został bezprawnie użyty w internecie.
Szkoła, oprócz realizacji zapisów podstawy programowej związanych z prawem autorskim, może na lekcjach wychowawczych proponować aktywności, których celem będzie wprowadzenie uczniów w tematykę związaną z bezpiecznym i przemyślanym udostępnianiem wizerunku w internecie, w tym przede wszystkim w mediach społecznościowych. Działania prewencyjne mogą zapobiec podobnym zdarzeniom w przyszłości.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
Ofiarę zdarzenia, w szczególności jeśli wizerunek został bezprawnie użyty w sposób prześmiewczy i poniżający, należy objąć opieką psychologa lub pedagoga szkolnego.

Działania wobec świadków:
W przypadku gdy więcej osób wiedziało o bezprawnym użyciu wizerunku w sposób prześmiewczy lub poniżający, należy przeprowadzić z nimi rozmowy wychowawcze mające na celu uzmysłowienie im problemu i ukształtowanie w nich postawy sprzeciwu wobec podobnych działań.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
Decyzja o dalszych krokach prawnych w sprawach o naruszenie dóbr osobistych, w tym wizerunku, należy do uprawnionego. Szkoła może zaangażować się w spór, jeśli dotyczy to sytuacji, w której bezprawnego użycia wizerunku dopuścił się uczeń wobec drugiego ucznia, np. w charakterze mediatora pomiędzy stronami w celu uniknięcia procesu sądowego.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi:
Informacje, szkolenia dla pracowników szkoły oraz pogadanki dla uczniów z zakresu świadomego i zgodnego z prawem użycia wizerunku innej osoby w internecie.

2.8. Niebezpieczne kontakty w Internecie. Procedura reagowania.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Kodeks karny: art. 200, art. 200a § 1 i 2, art. 286 § 1.
Zagrożenie obejmuje kontakt osoby dorosłej z małoletnią w celu zainicjowania znajomości prowadzących do wyłudzenia poufnych informacji, nawiązania kontaktów seksualnych, skłonienia dziecka do zachowań niebezpiecznych dla jego zdrowia i życia lub wyłudzenia własności (np. danych, pieniędzy, cennych przedmiotów rodzinnych).

Telefony alarmowe krajowe
Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży: 116 111,
Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dzieci: 800 100 100,
Zgłaszanie nielegalnych treści: dyzurnet.pl, dyzurnet@dyzurnet.pl, 801 615 005

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
Osobami najczęściej zgłaszającymi omawiany problem są rodzice/opiekunowie prawni dziecka lub osoby „ścigające pedofili". W pierwszym przypadku informacja trafia najpierw do szkół, w drugim – na policję. Zdarza się, że informacja uzyskiwana jest ze środowiska rówieśników ofiary.
2. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów.
Należy zidentyfikować i zabezpieczyć w szkole, w formie elektronicznej, dowody działania dorosłego sprawcy uwodzenia (zapisy rozmów w komunikatorach czy na portalach społecznościowych, zrzuty ekranowe, zdjęcia, wiadomości e-mail). Jednocześnie bezzwłocznie należy zawiadomić policję o wystąpieniu zdarzenia.

3. Identyfikacja sprawcy(ów).
Ze względu na bezpieczeństwo nie należy podejmować samodzielnych działań w celu dotarcia do sprawcy, lecz udzielać wszelkiego możliwego wsparcia organom ścigania, m.in. zabezpieczyć i przekazać zebrane dowody. Identyfikacja sprawcy wykracza poza kompetencje i możliwości szkoły w większości przypadków uwodzenia przez internet.

Działania wobec sprawców ze szkoły/spoza szkoły :
Nie należy podejmować aktywności zmierzających bezpośrednio do kontaktu ze sprawcą. Zadaniem szkoły jest zebranie dowodów i opieka nad ofiarą i ewentualnymi świadkami.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
W każdym przypadku próby nawiązania niebezpiecznego kontaktu – np. w celu werbunku do sekty lub grupy promującej niebezpieczne zachowania, a także rekrutacji do grupy terrorystycznej – należy przede wszystkim zapewnić ofierze opiekę psychologiczną i poczucie bezpieczeństwa. Podobnego wsparcia należy udzielić w przypadku zaobserwowania zachowań uczniów zagrażających ich zdrowiu i życiu (samookaleczenia, zażywanie substancji psychoaktywnych), bowiem zachowania te mogą być inicjowane i wzmacniane poprzez kontakty w Internecie. O możliwym związku takich zachowań dzieci z inspiracją płynącą z Internetu należy powiadomić rodziców.
Pierwszą czynnością w ramach reakcji na zagrożenie jest otoczenie ofiary pomocą psychologiczno-pedagogiczną we współpracy szkoły z rodzicami/opiekunami prawnymi. W trakcie rozmowy z dzieckiem prowadzonej z uwzględnieniem jego komfortu psychicznego przez wychowawcę/pedagoga/psychologa/pracownika szkoły, do którego dziecko ma szczególne zaufanie, należy uzyskać wszelkie możliwe informacje o sprawcy i przekazać je policji. Trzeba upewnić się, że kontakt ofiary ze sprawcą został przerwany, a dziecko odzyskało poczucie bezpieczeństwa. Towarzyszyć temu powinna analiza sytuacji domowej (rodzinnej) dziecka, w której tkwić może źródło poszukiwania kontaktów w Internecie. Dziecku należy udzielić profesjonalnej opieki terapeutycznej i/lub lekarskiej.
Wszelkie działania szkoły wobec dziecka powinny być uzgadniane z rodzicami/opiekunami prawnymi i inicjowane za ich zgodą.

Działania wobec świadków:
Jeżeli zgłaszającym zagrożenie był rówieśnik ofiary, należy docenić jego prospołeczną postawę.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:

W przypadkach naruszenia prawa – szczególnie w przypadku uwodzenia dziecka do lat 15 – obowiązkiem szkoły jest powiadomienie policji lub sądu rodzinnego.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi:
W przypadkach uwiedzenia nieletnich przez osoby dorosłe rekomenduje się – w porozumieniu z rodzicami/opiekunami prawnymi – skierowanie ofiary na terapię do placówki specjalistycznej opieki psychologicznej.

2.9. Łamanie prawa autorskiego. Procedura reagowania.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Kodeks karny, Kodeks cywilny.
Ryzyko poniesienia odpowiedzialności cywilnej lub karnej z tytułu naruszenia prawa autorskiego albo negatywnych skutków pochopnego spełnienia nieuzasadnionych roszczeń (tzw. copyright trolling).

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia.
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
W zależności od okoliczności oraz skali problemu zdarzenie może zostać zgłoszone w sposób nieformalny (ustnie, telefonicznie, pocztą elektroniczną, na zamkniętym lub publicznym forum internetowym, na piśmie w postaci wezwania podpisanego przez domniemanego uprawnionego lub jego pełnomocnika) lub formalny (w postaci doręczenia odpisu pozwu lub innego pisma urzędowego, np. wezwania z policji lub prokuratury). Przyjęcie zgłoszenia dokonanego w sposób nieformalny powinno zaowocować powstaniem bardziej formalnego śladu, w postaci np. notatki służbowej, zakomunikowania przełożonemu itd., w zależności od wagi sprawy.
2. Na wstępnym etapie należy przede wszystkim unikać wdawania się w argumentację, pochopnego przyznawania roszczeń lub spełniania żądań, piętnowania domniemanych sprawców itd. bez ustalenia wszystkich okoliczności sprawy, w razie potrzeby w konsultacji z prawnikiem. Prawo autorskie jest regulacją skomplikowaną, a sądy decydują w sprawach o naruszenie praw autorskich często w bardzo odmienny sposób, dlatego w większości przypadków uzyskanie fachowej pomocy prawnej jest wysoce wskazane.
3. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów.
Należy zebrać informacje przede wszystkim o:
• osobie dokonującej zgłoszenia, czy jest do tego uprawniona (czy faktycznie przysługują jej prawa autorskie do danego utworu, czy posiada ważne pełnomocnictwo itd.);
• wykorzystanym utworze (czy faktycznie jest chroniony przez prawo autorskie, w jakim zakresie został wykorzystany i czy zakres ten mieści się w zakresie posiadanych licencji lub dozwolonego użytku).
Należy zweryfikować wszystkie informacje podawane przez zgłaszającego lub inne osoby. Jeżeli np. powołuje się on na toczące się w sprawie postępowanie karne, należy podjąć kontakt z odpowiednimi służbami w celu ustalenia, czy takie postępowanie faktycznie się toczy, czego dokładnie dotyczy i jaka jest w nim rola poszczególnych osób.
4. Identyfikacja sprawcy(ów).
Dochodzenie naruszeń praw autorskich realizowane jest, co do zasady, z inicjatywy samego uprawnionego przed sądami, a w przypadku naruszeń stanowiących przestępstwo dodatkowo zaangażowane mogą być policja i prokuratura. Szkoła nie powinna wyręczać tych organów w ich obowiązkach ani też wkraczać w ich kompetencje.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/spoza szkoły:
Zasadniczo o dochodzeniu roszczeń wobec sprawcy decyduje sam uprawniony (tzn. autor lub inna osoba, której przysługują prawa autorskie). Szkoła powinna natomiast podjąć działania o charakterze

edukacyjno-wychowawczym, polegające na obszernym wyjaśnieniu, na czym polegało naruszenie, oraz przekazaniu wiedzy, jak do naruszeń nie dopuścić w przyszłości.

Działania wobec ofiar zdarzenia:
Jeżeli osobą, której prawa autorskie naruszono, jest uczeń, należy rozważyć możliwość wystąpienia w roli mediatora, aby stosownie do okoliczności ułatwić stronom ugodowe lub kompromisowe za kończenie powstałego sporu. Np. w przypadku, gdy ofiarą jest osoba ze szkoły, autorytet szkoły może pomóc w skłonieniu sprawcy do zaprzestania naruszeń. Z kolei w przypadku, gdy ofiarą jest osoba spoza szkoły, szkoła może pomóc sprawcy w doprowadzeniu do zaniechania naruszeń i naprawienia ich skutków bez niepotrzebnej eskalacji sporu.

Działania wobec świadków:
Stosownie do okoliczności, należy samodzielnie zebrać zeznania lub zadbać, aby zostały one zebrane przez uprawnione organy.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
Ponieważ dochodzenie roszczeń z tytułu naruszeń zależy od decyzji uprawnionego, to uprawniony musi samodzielnie zdecydować, czy zawiadamiać policję lub składać powództwo. Stosownie do wskazanej wyżej roli mediatora szkoła powinna przede wszystkim zaangażować się w ułatwienie zakończenia sporu bez nadmiernej jego eskalacji.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznym:
Warto rozważyć zorganizowanie szkoleń z zakresu prawa autorskiego, w tym w internecie, dla wszystkich zainteresowanych osób w szkole.

Współpraca z dostawcami Internetu i operatorami telekomunikacyjnymi:
Zależnie od okoliczności może być wskazana asysta sprawcy bądź ofiary podczas kontaktu z tego typu podmiotami, np. w celu zablokowania dostępu do utworu umieszczonego w internecie z naruszeniem prawa. Ponadto, stosownie do przepisów prawa, tego typu usługodawcy mogą zostać zobowiązani do przekazania szczegółów dotyczących naruszenia dokonanego z użyciem ich usług (do czego jednak może być potrzebne postanowienie sądowe).

Rozdział III. Bezpieczeństwo techniczne sieci i sprzętu IT.

1. Rodzaje zagrożeń

Zapewnienie bezpieczeństwa technicznego sieci i sprzętu IT w szkołach powinno być priorytetem. Szkoła oświatowa narażona jest na cały szereg niebezpieczeństw: od złośliwego oprogramowania (ang. malware), przez próby wyłudzenia poufnych danych, kończąc na blokadzie usług sieciowych czy wręcz włamaniu do szkolnej sieci komputerowej.
Podstawowa klasyfikacja zagrożeń technicznych dla sieci i sprzętu IT obejmuje szkodliwe oprogramowanie, w ramach którego wyróżnia się:

- Wirusy – programy, których zadaniem jest przede wszystkim jak najszybsze rozprzestrzenianie się w celu opanowania jak największej liczby systemów komputerowych, a następnie zniszczenie, kradzież lub zmiana informacji użytkowników.
- „Konie trojańskie” – programy, których kod realizuje zazwyczaj inne funkcje niż użytkownik zakłada, np. w programie do edycji tekstu zawarte są funkcje szpiegujące działania użytkownika na urządzeniu końcowym (np. wykradanie haseł). Najgroźniejszym przykładem konia trojańskiego jest tzw. backdoor (luka w zabezpieczeniach systemu).

- Backdoor – wirus, który daje kontrolującej go osobie możliwość zdalnego dostępu do komputera ofiary. Wirusy Backdoor instalują się, uruchamiają i działają niezauważalnie, bez wiedzy i zgody użytkownika.
- Robaki komputerowe – programy, które w sposób niekontrolowany mnożą się w zasobach sieci komputerowej, a ich działanie sprowadza się do powielania swojego kodu. W momencie zapełnienia wolnego miejsca na dysku komputera mogą spowodować jego zatrzymanie.
- Makrowirusy – dodają swój kod do makr skojarzonych z dokumentami, arkuszami kalkulacyjnymi i innymi plikami danych. Uruchamiają się tak jak zwykłe makra w środowisku innego programu, najczęściej któregoś z pakietu Microsoft Office.

Szkodliwe oprogramowanie często służy do zdalnego przejęcia systemów komputerowych za sprawą wykorzystania ich słabości i podatności. Inne zagrożenia mające na celu zakłócenie działania lub przejęcie systemów i/lub sieci komputerowych:

- DoS/DDoS – atak polegający na zakłóceniu działania systemu komputerowego poprzez wysyłanie do niego nadmiernej ilości danych.
- Skanowanie sieci w celu wykrycia podatnych na zagrożenia systemów. Odbywa się poprzez skanowanie portów sieciowych i sprawdzanie odpowiedzi przychodzącej. Odpowiedź wskazuje, czy port jest wykorzystywany oraz czy skanowany system jest podatny na atak.
- Próby logowania się do serwerów udostępniających usługi w Internecie (np. stron www, poczty e-mail) za pomocą podsłuchanych lub odgadniętych haseł.
- Exploit – program, część kodu, a nawet pewne dane wykorzystujące błąd lub podatność w aplikacji lub systemie operacyjnym. W rezultacie takiego ataku osoba atakująca zdobywa pełne uprawnienia do atakowanego systemu komputerowego lub sieci.
- „Taktyka wodopoju" – polega na tym, że atakujący stara się zaatakować określoną grupę użytkowników końcowych poprzez infekowanie złośliwym oprogramowaniem stron internetowych, które odwiedzają członkowie tej grupy. Celem jest zainfekowanie komputera docelowego użytkownika i uzyskanie dostępu do jego sieci. Często atak ułatwiają działania nieostrożnego użytkownika, który nieświadomie wykonuje zamierzone przez atakującego czynności w celu ułatwienia mu zdobycia dostępu do systemów i/lub sieci komputerowych. Zastosowanie poniższych zasad minimalizuje ryzyko wystąpienia omówionych powyżej zagrożeń.

2. Zasady bezpieczeństwa witryny internetowej

1. Adres, pod którym utrzymywana jest strona szkoły/placówki (tzw. domena internetowa), powinien być zarejestrowany na szkołę/placówkę. Korzystanie z domeny zarejestrowanej na pracownika czy firmę świadczącą usługi IT może łatwo doprowadzić do utraty kontroli nad nią, a w przyszłości do braku dostępu nie tylko do strony www, ale także poczty czy ważnych danych.
2. Strona internetowa powinna być utrzymywana na dedykowanym serwerze (fizycznym, wirtualnym czy w chmurze). Na tym samym serwerze nie powinny działać inne usługi – poczta, wymiana plików itp. Korzystanie z serwera, na którym znajduje się wiele stron należących do różnych instytucji, także jest niewskazane – wyjątkiem może być infrastruktura dedykowana szkołom/placówkom oświatowym.
3. Oprogramowanie odpowiedzialne za działanie strony musi być na bieżąco aktualizowane. Dotyczy to systemu operacyjnego, programu serwera, a także silnika strony i systemu zarządzania treścią.
4. Wszystkie osoby odpowiadające za utrzymanie serwera i publikowanie na nim treści muszą stosować zasady dotyczące haseł dostępowych (patrz niżej).

2.1. Zasady bezpieczeństwa sieci i urządzeń

1. Aktualizuj oprogramowanie wykorzystywane na wszystkich stacjach roboczych – systemy operacyjne, oprogramowanie biurowe i inne. Dotyczy to także urządzeń mobilnych (tabletów, smartfonów i in.).
2. Stosuj oprogramowanie antywirusowe na stacjach roboczych oraz na serwerze pocztowym.
3. Zadbaj o segmentację sieci – publicznie dostępne sieci dla uczniów i gości (np. WiFi) powinny być logicznie oddzielone od stacji roboczych, laboratoriów, zasobów nauczycieli czy administracji (kadry, dyrekcji).
4. Nie podłączaj do komputera urządzeń niewiadomego pochodzenia (w szczególności urządzeń USB, takich jak pendrive). Znalezienie urządzenia tego typu należy traktować jako incydent zagrożenia bezpieczeństwa.
5. Zapewnij oddzielne konta każdemu użytkownikowi, dbając o odpowiedni poziom uprawnień.
6. Wymuszaj blokowanie urządzenia (np. blokadę ekranu).

2.3. Ciągłość działania – wskazówki
1. Regularnie wykonuj kopie zapasowe istotnych danych. Co najmniej jedna kopia powinna być przechowywana w miejscu pozbawionym dostępu z pozostałych systemów. Co pewien czas testuj przywracanie danych z kopii zapasowej.
2. Zastanów się, jak będzie działać placówka, jeśli dostęp do internetu okaże się w całości lub w części niemożliwy w wyniku awarii lub ataku. Przygotuj odpowiednie procedury. Jeśli to konieczne, zadbaj o zabezpieczenie łącza usługą anty-DDoS.

2.4. Eliminowanie zagrożeń socjotechnicznych – wskazówki
1. Nie działaj w pośpiechu i pod presją – zwłaszcza jeśli ktoś w wiadomości elektronicznej prosi cię o szybką reakcję, np. kliknięcie linka lub pobranie pliku.
2. Dbaj o edukację wszystkich użytkowników sieci – uczniów, rodziców, nauczycieli, pracowników administracyjnych szkoły. Publikuj informacje o zagrożeniach, zachęcaj do odwiedzania serwisów informacyjnych (np. https://www.facebook.com/CERT.Polska,
3. Weryfikuj wszystkie instrukcje otrzymywane przez telefon lub e-mail, w szczególności związane z podaniem danych dostępowych czy finansowych (na przykład zmiana rachunku do przelewu). Można do tego wykorzystać numer telefonu czy e-mail opublikowany na stronie instytucji lub potwierdzony we wcześniejszych kontaktach, ale nie numer podany w weryfikowanej wiadomości,
4. Zawsze sprawdzaj wiarygodność strony, na której publikowane są informacje, instrukcje czy formularze logowania – czy w jej adresie nie ma literówek, czy są w sieci opinie na jej temat,
5. Pamiętaj, że „zielona kłódka” nie jest gwarancją bezpieczeństwa strony. Świadczy ona jedynie o tym, że przesyłane dane są szyfrowane, a nie o tym, że trafiają w bezpieczne miejsce.

2.5. Zasady bezpieczeństwa dotyczące haseł
1. Nie należy używać tego samego hasła do wielu serwisów.
2. Nie wolno udostępniać haseł. Jedno hasło powinno być stosowane przez jednego użytkownika.
3. Bezpieczne hasło powinno być długie (zaleca się co najmniej 12 znaków).
4. Nie należy stosować w charakterze hasła wyrazów słownikowych, nazw własnych, ciągów liczb, sekwencji liter sąsiadujących na klawiaturze („qwerty”) lub powtórzeń („aaaa”). Można wykorzystywać łączenie kilku wyrazów w jedną frazę.
5. Do zapamiętywania haseł można korzystać z menadżerów haseł (np. KeePass, LastPass).
6. Tam, gdzie to możliwe, należy stosować drugi czynnik chroniący dostęp, niezależny od hasła (kod SMS, klucz sprzętowy FIDO, aplikacja Google Authenticator lub Authy).

2.6. Zgłaszanie incydentów
1. Wyznacz osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń i ich obsługę.

2. Zgłoś do CSIRT NASK osobę odpowiedzialną za utrzymywanie kontaktów z podmiotami krajowego systemu cyberbezpieczeństwa – https://incydent.cert.pl/osoba-kontaktowa.
3. Wyczul użytkowników, aby reagowali na podejrzane zachowania, wiadomości, zdarzenia. Powiedz im, jak zgłaszać incydenty.
Podstawa prawna uruchomienia procedury:
Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, Statut szkoły, regulamin szkoły. Kodeks karny, Rozdział XXXIII Przestępstwa przeciwko ochronie informacji: art. 267 § 1–4, art. 268 § 1–3, art. 268a § 1–2, art. 269 § 1–2, art. 269a, art. 269b § 1–2, Kodeks cywilny: art. 415.

3. Rodzaj zagrożenia objętego procedurą
Kategoria technicznych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego obejmuje obecnie szerokie spektrum problemów:
1. Ataki przeprowadzane za pomocą szkodliwego oprogramowania,
2. Ataki skierowane na zasoby teleinformatyczne szkoły przy wykorzystaniu wielu skomplikowanych technik i narzędzi informatycznych (m.in.: skanowanie sieci w celu wykrycia podatnych na zagrożenia systemów, próby logowania się do serwerów www i poczty e-mail, za pomocą podsłuchanych lub odgadniętych haseł, wykorzystywanie podatności (luk) w oprogramowaniu systemów komputerowych) i socjotechnicznych (phishing).

Sposób postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia:
1. Przyjęcie zgłoszenia i ustalenie okoliczności zdarzenia.
W przypadku wystąpienia incydentów zagrożenia bezpieczeństwa cyfrowego pracownik szkoły zobowiązany jest do zgłoszenia go osobie odpowiedzialnej za infrastrukturę teleinformatyczną szkoły oraz dyrekcji. Kluczowe znaczenie ma zebranie i zabezpieczenie przez specjalistę dowodów w formie elektronicznej.
2. Opis okoliczności, analiza, zabezpieczenie dowodów.
Szczegółowy opis procedur reagowania na wystąpienie w szkole różnorodnych zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego powinien zostać zawarty w dokumencie „polityka bezpieczeństwa cyfrowego" danej szkoły. W części przypadków szkoła jest w stanie poradzić sobie we własnym zakresie, w niektórych konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia wyspecjalizowanych firm.
3. Identyfikacja sprawcy(ów).
Identyfikację sprawców ataku należy pozostawić specjalistom – informatykom. W sytuacji gdy incydent spowodował w szkole straty materialne lub wiązał się z utratą danych, należy powiadomić policję, aby podjęła działania na rzecz zidentyfikowania sprawcy.

Działania wobec sprawców zdarzenia ze szkoły/ spoza szkoły :
Jeśli sprawcami incydentu są uczniowie danej szkoły, należy wobec nich podjąć działania wychowawcze i o zaistniałej sytuacji powiadomić ich rodziców. Jeżeli skutki ataku mają dotkliwy charakter, doprowadziły do zniszczenia mienia lub utraty istotnych danych (np. gromadzonych w dzienniku elektronicznym szkoły), należy taki przypadek zgłosić policji.

Działania wobec świadków:
O incydencie należy powiadomić społeczność szkolną (uczniów, nauczycieli, rodziców) i zaprezentować podjęte działania, zarówno przywracające działanie aplikacji i sieci komputerowej w szkole, jak i wychowawczo-edukacyjne wobec dzieci.

Współpraca z policją i sądami rodzinnymi:
W przypadku wystąpienia strat materialnych oraz utraty danych (szczególnie danych wrażliwych) należy zgłosić incydent policji.

Współpraca ze służbami społecznymi i placówkami specjalistycznymi:
W przypadku zaawansowanych awarii (np. wywołanych przez „konie trojańskie") lub strat (np. utrata danych z dziennika elektronicznego) konieczne jest skorzystanie z zewnętrznego wsparcia eksperckiego, kontakt z serwisem twórcy oprogramowania lub zamówienie usługi w wyspecjalizowanej firmie.

4. Cyberbezpieczeństwo w Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej

Zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego środowiska szkolnego jest jednym z priorytetów Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej – OSE.

Bezpieczeństwo cyfrowe środowiska szkolnego: uczniów, nauczycieli i innych pracowników jest stanem nabytym, a nie zastanym. Jego zapewnienie wymaga realizacji wielu powiązanych ze sobą merytorycznie działań organizacyjnych, wychowawczych, edukacyjnych i technicznych. Zarówno gwarancję w zakresie technicznego bezpieczeństwa sieci szkolnej, jak i niezbędne narzędzia cyfrowe oraz treści edukacyjne zapewnia OSE.
NASK jako operator OSE dostarcza usługi bezpieczeństwa, które mają na celu zapewnienie ochrony

W zakresie usługi wykonywane są:
1. Kontrola ruchu na poziomie połączeń z Internetem, zapewniająca separację niechcianego ruchu sieciowego w celu uniemożliwienia dostępu nieuprawnionym użytkownikom internetu do sieci OSE.
2. Separacja poszczególnych podmiotów (szkół) w sieci OSE w celu ograniczenia skutków ewentualnego złamania zabezpieczeń wewnątrz sieci któregoś z podmiotów.
3. Blokowanie części zapytań o nazwy domenowe serwerów dostępnych w Internecie w oparciu o reputację poszczególnych domen – dzięki temu zapewniana jest ochrona na podstawowym poziomie przed szkodliwym oprogramowaniem oraz dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów.

Zaawansowane usługi bezpieczeństwa OSE:
1. Ochrona przed szkodliwym oprogramowaniem
Usługa jest włączana na wniosek dyrektora szkoły. Ma na celu zapewnienie ochrony przed szkodliwym oprogramowaniem oraz monitorowanie zagrożeń i bezpieczeństwa sieciowego, czyli takich, które mogą spowodować uszkodzenie, zablokowanie lub pogorszenie działania urządzeń, dzięki którym szkoły korzystają z Internetu.
W skład usługi wchodzą następujące funkcjonalności:
• system zapobiegania włamaniom (ang. Intrusion Prevention System – IPS), który daje możliwość monitorowania, wykrywania i blokowania ataków w ruchu dopuszczonym przez firewalle;
• ochrona przed złośliwym oprogramowaniem (ang. anti-malware) – sieciowy system monitorowania, wykrywania i usuwania znanych wirusów komputerowych w określonej komunikacji sieciowej (przeglądanie stron internetowych, pobieranie plików z sieci).
Do poprawnego działania usługi konieczna jest inspekcja ruchu szyfrowanego SSL, przesyłanego w ramach komunikacji wymienianej z siecią internetową w celu wyszukiwania zagrożeń i zapobiegania im.
2. Ochrona użytkownika OSE
Również włączana jest na wniosek dyrektora szkoły. Usługa zapewnia odpowiedni dobór treści internetowych poprzez blokowanie stron www sklasyfikowanych jako nielegalne lub szkodliwe.
Systemy ochrony, na podstawie zaawansowanych algorytmów, automatycznie monitorują, wykrywają i blokują zagrożenia związane z potencjalnym dostępem do treści nielegalnych i szkodliwych dla użytkowników sieci OSE ze szkół, które zdecydowały się skorzystać z usługi bezpieczeństwa.

System bezpieczeństwa chroni przede wszystkim przed dostępem do treści nielegalnych, czyli treści, których dystrybucja jest zabroniona i podlega karze, zgodnie z przepisami Kodeksu karnego i ustaw właściwych. Poza nielegalnymi treściami określanymi przez przepisy system bezpieczeństwa automatycznie chroni przed treściami szkodliwymi, czyli takimi, które zawierają materiały jednoznacznie nieadresowane do młodych odbiorców oraz treściami drastycznymi, wywołującymi u odbiorców silne negatywne emocje.
Do poprawnego działania usługi konieczna jest inspekcja ruchu szyfrowanego SSL, przesyłanego w ramach komunikacji wymienianej z siecią internet, w celu wyszukiwania zagrożeń i zapobiegania im.
Korzyści dla szkół z tytułu usług bezpieczeństwa:
• spełnienie wymagań art. 27 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe, która nakłada na szkoły i placówki zapewniające dostęp do internetu obowiązek podejmowania działań zabezpieczających uczniów przed dostępem do treści, mogących stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju; w szczególności szkoły obowiązane są zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające;
• możliwość bezpłatnego korzystania z systemów bezpieczeństwa na najwyższym światowym poziomie, dotychczas dostępnych tylko dla instytucji dysponujących bardzo dużymi budżetami IT;
• możliwość znaczącego ograniczenia przez szkoły wydatków na oprogramowanie zabezpieczające dostęp szkoły do Internetu;
• zlokalizowanie systemów w centrach przetwarzania danych NASK i zarządzanie nimi przez personel operatora OSE, dzięki czemu szkoły nie muszą zatrudniać wykwalifikowanej kadry IT;
• brak problemów z samodzielną instalacją i aktualizacją oprogramowania zabezpieczającego.

Rekomendacje podsumowujące:
1. Przedstawione wytyczne i rekomendacje dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa w szkole i placówce są propozycją działań, jakie dyrektorzy szkół i placówek powinni podjąć w swoich środowiskach szkolnych wspólnie z nauczycielami i rodzicami dzieci.
Przepisy Ustawy Prawo oświatowe, które zostały przedstawione w powyższej publikacji, należy traktować jako obowiązek.
2. Zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego uczniów – dzieci i młodzieży – jest obecnie równie istotne, jak zapewnienie bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego. Często zagrożenie bezpieczeństwa ucznia ma mieszany charakter – np. rozpoczyna się od nękania podczas przerw w lekcjach, rozwijając się następnie w internecie. Wagę tych problemów powinni sobie uświadamiać zarówno nauczyciele i dyrektorzy szkół, organy prowadzące oraz rodzice. Tylko stała – nie incydentalna – współpraca wszystkich tych podmiotów może zminimalizować zagrożenia poruszania się dzieci w cyfrowym świecie.
3. Bezpieczeństwo cyfrowe powinno być jednym z elementów programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły, za którego realizację odpowiada całe grono pedagogiczne. Należy pamiętać, że nawet jeśli w szkole wytypowano osobę odpowiedzialną za bezpieczeństwo cyfrowe, nie zwalania to z odpowiedzialności za jego zapewnienie pozostałych pracowników szkoły/placówki.
4. Kluczowe dla zapewnienia bezpieczeństwa w szkole są działania profilaktyczne, obejmujące całą społeczność szkolną – uczniów, ich rodziców/opiekunów oraz nauczycieli. Działania te powinny być podejmowane cyklicznie, przez cały rok szkolny.
5. W działaniach podejmowanych przez szkołę na rzecz bezpieczeństwa uczniów ważną rolę powinni odgrywać oni sami, dlatego do codziennej pracy warto zaangażować poszczególne jednostki i samorządy uczniowskie, np. poprzez powierzenie samorządowi organizacji wydarzeń i wyłonienia m.in. „uczniowskich liderów bezpieczeństwa cyfrowego szkoły”.
6. Uczeń ma kontakt z cyfrowym światem niemal przez cały czas swojej aktywności poza szkołą: w domu, środowisku rówieśniczym, w podróży czy w miejscach publicznych.

Zapewnienie bezpieczeństwa cyfrowego jest zatem wyzwaniem zarówno dla jego rodziców, jak i dla szkoły. Szkoła powinna bardzo aktywnie inspirować rodziców do podejmowania działań kontrolnych i wychowawczych, a także zapewnić im minimalny choćby poziom wsparcia szkoleniowego na tym polu/edukację w zakresie bezpieczeństwa online.

7. W działaniach na rzecz bezpieczeństwa szkoły warto korzystać z dobrych praktyk wypracowanych przez inne placówki – np. zwrócić się do szkół z regionu o prezentację ich działań lub skorzystać z materiałów opracowywanych przez organizacje pozarządowe, instytucje publiczne oraz podmioty biznesowe.

8. Bezpieczna szkoła to miejsce pracy kompetentnych nauczycieli, dlatego kadra pedagogiczna powinna stale aktualizować i pogłębiać wiedzę na temat bezpieczeństwa w środowisku szkolnym, szczególnie w zakresie kompetencji cyfrowych. Służyć temu ma ukończenie przez wszystkich nauczycieli szkoleń z zakresu cyberbezpieczeństwa.

Chorzów, dnia 23 października 2026 r.

(Instrukcja bezpieczeństwa w U I LO w Chorzowie wprowadzona została Zarządzeniem Nr 1/2026/2027 Dyrektora Uniwersyteckiego i Liceum Ogólnokształcącego im. Juliusza Słowackiego w Chorzowie z dnia 23.10.2026 r.)